

GENÇLERLE SÖYLEŞİ MEHMET ERDOĞAN

GENÇLERLE SÖYLEŞİ

Diyanet İşleri Başkanlığı / 601
Halk Kitapları / 152

Baskı Kontrol

Altan Çap

Resimler

Orhan Akcan

İç Tasarım ve Kapak

Ali Karagöz

2012-06-Y-0003-601
ISBN 978-975-19-3510-6

Baskı

Aydoğdu Ofset
Tel.: (0.312) 395 81 44

© Diyanet İşleri Başkanlığı

İletişim

Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Basılı Yayınlar Daire Başkanlığı
Tel.: (0.312) 295 72 93 - 295 72 94
Faks: (0.312) 284 72 88
e-posta: diniyayinlar@diyanet.gov.tr

Dağıtım ve Satış

Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü
Tel.: (0.312) 295 71 53 - 295 71 56
Faks: (0.312) 285 18 54
e-posta: dosim@diyanet.gov.tr

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI YAYINLARI

GENÇLERLE SÖYLEŞİ

MEHMET ERDOĞAN

5. BASKI

ANKARA, 2012

1. Baskı (Aralık, 2003)	50.000
2. Baskı (Ağustos, 2005)	25.000
3. Baskı (Mayıs 2008)	30.000
4. Baskı (Temmuz 2011)	10.000
5. Baskı (Kasım 2012)	100.000

*Bu eser, Din İşleri Yüksek Kurulunun
05.05.2005 tarih ve 76 sayılı kararıyla basılmıştır.*

*Hayatlarının baharında vatan, millet ve din uğruna
canlarını seve seve feda eden kahraman şehitlerimize
rahmet duasıyla ithaf olunur.*

İçindekiler

- Merhaba arkadaşlar, 9*
Merhaba dünya, 10
İlk eylem, 11
Bir varoluş ortamı olarak aile, 11
Okul hayatı veya hayatı okumak, 18
Dünyayı ve kendini tanımak, 27
Ateizm: Aklın çıkmaz sokağı, 32
Satanizm: Sapıklığın zirvesi, 35
Misyonerlik: Kutsal adına sömürgecilik plânları, 44
Hurafe: Aklın iptali, 51
Ateşten çember, 56
Din: Güvenlik alanı ve kurtuluş yolu, 59
Dil ve kültür: Namus ve varoluş savaşı, 71
Tarih bilinci: Geçmişten geleceğe bir hayat tasarımı, 76
Millet olma bilinci ve millet önderlerini tanımak, 83
Vatan sevgisi: Sürekli bir ilkbahar, 87
Yeni bir başlangıç için son sözler, 90
Faydalı kitaplar, 93

Merhaba arkadaşlar

Bu küçük kitapçıkta bazı düşüncelerimizi sizlerle paylaşmak istedik.

Biz, hayata dair belli başlı sorunlara ilişkin neler düşündüğümüzü, bunların aşılması için neler yapılabileceğini deneyimlerimizden hareketle ortaya koymaya çalıştık. Düşünce ve deneyimlerimizin ne kadar işinize yarayacağını veya sizin için ne derece yol gösterici olacağını bilmiyoruz. Biz, sadece bizden öncekilerin bizim için yaptığını sizler için yapmak istedik. O da hayatı, konuşa konuşa güzelleştirmek ve sorunları tartışa tartışa aşmaktır.

Günümüz insanının bizce en büyük sorunu konuşmayı ve paylaşmayı unutmamasıdır. Duygu ve düşüncelerimizi konuşmaz, doğru ve yanlışları tartışmaz, güzellikleri paylaşmazsak insan olmanın, aynı dünyada birlikte yaşamının ne anlamı olabilir?

Sevgili arkadaşlar!

Hayattan hepimizin beklentileri vardır. Önemli olan onları gerçekleştirecek doğru adımları atabilmektir. Bunun için yapmamız ve sakınmamız gereken şeyler olacaktır. Bir işi, ancak zamanında ve yerinde yaparsak onu doğru yapmış oluruz. Sonra, keşkeler ve pişmanlıkların hiçbir faydası olmaz.

Biz, sizin heyecanlarınıza, çabalarınıza saygı ve güvenle bakıyoruz. Bunun için bazı düşünce ve deneyimlerimizi sizinle paylaşmak istiyoruz. Hayatta başarılı olacağınıza ve önünüze çıkacak sorunları aşacağınıza inanıyoruz. Kendinize güveniyorsanız gelecek sizindir. Gelecek zaten sizindir!

Merhaba dünya

Dünyaya gelmek, başı ve sonu belli olmayan bir sorumluluk alanına adım atmak gibidir. Doğumdan ölüme doğru gittikçe büyüyen, büyüdükçe karmaşıklaşan, karmaşıklaştıkça içinden çıkılmaz hâle gelen bir sorumluluk alanı... İnsan, böyle bir alanın içinde âdeta kaybolur. İnişler ve çıkışlar yaşar, ilişkiler ve saplantılar arasında bunalır. Koşar kavuşamaz, isyan eder sesini duyuramaz, sığınacağı bir yer arar bulamaz. Kendini tanımaz olur, başkaları tarafından tanınmaz duruma gelir.

Dünyaya gelmek bir serüvene atılmaktır! İnsan, kendi iradesi ve özgür seçimiyle böyle bir serüvenin içine girmiyor. Onun böyle bir serüvenin içinde olmasını tamamen üst irade, yani yaratıcı irade istiyor. Böylece bir sınava tâbi tutulmuş oluyor. Bakalım insan olmanın işlevini yerine getirebilecek mi, bu sınava başarıyla atlabilecek mi? İşte burada insanın iradesi devreye giriyor.

Neyi yapıp yapmayacağına kendi özgür iradesiyle karar vermesi gerekiyor. Elbette sonucuna katlanmak da yine ona düşüyor.

İnsan ağlayarak dünyaya gelir. Dünyaya ilk tepkisi budur. Neden ağlarız; başımıza geleceklere mi sezeriz, yoksa yerimizi mi yadırgarız; bir isyan mı, bir merhaba mı bu, bilinmez. Bildiğimiz bir şey var; dünyaya gelirken hepimiz ağlarız. İnsanın serüveni buradan başlar ve ölünceye kadar da sürer gider.

Oysa hayat bizi gülerek karşılamaktadır. Annemiz, her ne kadar büyük acılar çekmiş olsa da biz dünyaya geldiğimiz için mutludur ve babamızla birlikte sevinçle bağrına basmaktadır bizi. Bir yavruları dünyaya gelmiştir, artık kendilerinden daha mutlu kimse yoktur. Bu mutluluk, onların gözlerinden bize akan ilk sıcaklıktır. Onunla büyürüz, ona sığırız, onu her zaman koruyucu bir şemsiye olarak üzerimizde hissederiz.

Evet, bir çocuk büyüyor ve hayat onu bekliyor!

İlk eylem

Bir çocuk büyüyor ve hayat serüveni içinde ilk büyük eylemini gerçekleştiriyor; emekleme devresinden yürüme dönemine geçiyor. Serüvenin bundan sonraki bölümünü ayakta yaşayacaktır. Yıklamak yok! Yıkılsan da yıkıldım demek yok, çünkü hayat yıkılmayı affetmez. Hemen ardından konuşmaya başlıyor. İşte yeni bir eylem daha. İlk öğrendiği kelimelerin ardından gördüğü her şeyi soruyor; bu nedir? Sordukça öğreniyor, öğrendikçe soruyor. Ne demeli, kervan yola koyuldu bir kere, kahramanımız ayakta ve konuşuyor. Acaba başına gelecekleri bilseydi hiç ayağa kalkar ve konuşur muydu? İşte hayatın ve insan olmanın ilk gizemli sorusu!

Bir varoluş ortamı olarak aile

Her hayat yeni bir ailedir ve aile, dünyanın küçültülmüş bir şeklidir. İnsanî kültürün ilk ve en evrensel kurumudur. Bir ai-

leye mensup olmak, insanoğluna verilmiş en büyük nimettir. İnsan hayatında doğumla ölüm arası gerçekleşen her şeyin aile içinde bir karşılığı vardır. Bu yüzden insanoğlunun kurduğu aile düzeni diğer varlıklarinkine benzemez. Çünkü insan, diğer varlıklar gibi sadece beslenmek, barınmak ve korunmak için aile kurmaz. Aile yuvası onun için bir varoluş ortamı, bir kültür ve medeniyet ocağıdır. Oradan ayağa kalkar ve yine oraya döner. Böylece hayatı aile ekseninde yaşamış olur. Yine hayatı boyunca bütün amacı ve çabası iyi bir aile kurmak ve ailesini mutlu etmeye çalışmaktır.

Aile düzeni toplumun bir aynasıdır. Ailenin yapısı, işleyişi, bireyler arasında diyalog, komşularla ilişkiler, geçmişi hatırlama, geleceğe bakış, ekonomik işleyiş, eğitime verilen değer, beslenme, barınma, sahip çıkma ve koruma, zaafılar, korkular, hayaller, rüyalar, idealler, aşklar vs. temel konularda bir ailenin durumu neyse ait olduğu toplumun durumu da odur. Öyleyse bir toplumu inceleyip tanımak için aileden başlamak en kestirme ve sağlıklı yoldur, denilebilir.

Türkiye’de aile yapısının güçlü olduğunu herkes söyler. Yine herkes, çok az ailenin gerçekten mutlu olduğunu, aile içinde çok büyük sorunların yaşandığını, ama bunların dışarıya yansıtılmadığını iddia eder. Bu düşüncelerde doğruluk payı olsa bile Türkiye’de aile düzeninin gözle görülmez dinamikleri vardır. Kim ne derse desin, aileyi ayakta tutan asıl bu dinamiklerdir. Peki nedir bu dinamikler?

Türk toplumunda aileyi ayakta tutan dinamiklerin başında hayata bakış tarzı gelmektedir. Bu bağlamda dünya dediğin nedir, hepimiz nasılsa bir gün ölüp gideceğiz; arkamızdan kötü insandı, kimseye faydası dokunmadı demesinler; hayırla

ansınlar, bir defa bile olsa Allah razı olsun desinler yeter anlayışı, aile içi ve aileler arası diyalogu sağlayan temel bir yaklaşımdır.

Türk kültüründe hayat, aile merkezli bir bütündür. Aile üyeleri, evlerine ekmek getirmek ve namerde muhtaç olmak için işlerine koşar. İş, ekmek kapısıdır. Amaç ailenin ihtiyaçlarını gidermektir. Okuyan çocuklar için bütün imkânlar sonuna kadar seferber edilir. Çocuğum okusun; adam olsun, ailesini utandırmasın; vatanına, milletine faydalı olsun; en azından kendi geleceğini kurtarsın, bizim yaşadıklarımızı yaşamasın, çektiğimiz sıkıntıları çekmesin tarzında bir yaklaşım biçimi, hemen her ailede görülür. Ayrıca geçmişten tevarüs edilen mutlu bir yuva kurma duygusu, yeni bir biçime soku- lur ve duygu olarak aynen sürdürülür. Mutlu bir yuva kurma isteği bir özlem değil, ulaşılması gereken bir hedeftir. Burada geleneksel değerlere yüklenen anlam çok önemlidir. Türk ailesinde geleneksel değerler işlevini yitirmeye başladığında hemen eleştirilir ve aşınan değerlerin yerine mutlaka yenisi konur. Çünkü Türk aile kültüründe geçmiş inkâr edilmez, fakat körü körüne taklit de edilmez.

İyi ve kötü günde aile üyelerinin birbirleriyle dayanışma ve yardımlaşma içinde olması, aile içi sınırların kimseyle paylaşıl- maması gibi duygular, Türk ailesini, hayatın bütün olumsuz- luklarına rağmen birbirine bağlayan temel dinamiklerdendir.

Ayrıca aşk olgusu Türk ailesinin mayasıdır. Hiçbir zaman göz ardı edilemeyecek bir gerçektir. Aşk her şeydir. Evliliğin temelidir. Aile ve hayat içinde birçok özverinin arkasındaki derin dürtü budur. Çünkü aşk, yerine göre hiçbir karşılık beklemeden sevebilmek demektir. Örneğin çocuklar aşktır;

geleceğe sahip çıkma, hatta hükmetme aşkı! Doğumla ölümü, hayatla ölüm ötesini birbirine bağlayan yegâne sır aşktır!

Aşk, Türk aile yapısının genlerinde mevcuttur ve durağan bir olgu olarak ele alınmamalıdır. Özü itibarıyla aynı olsa da biçim olarak kuşaklar arasında bazı farklılıklar vardır. Bu sebeple her kuşakta değişik yansımalarla kendini gösterir. Örneğin eski kuşaklarda aşk; bir bakış, bir hüznü duruşu, türkülerin satır aralarında bir ima veya kesik bir cümle olurken gençlerde, biraz çılgınca bir söyleyiş, biraz hareketlilik, sabırsızca kovalamalar, kurşun gibi cümleler vs. şeklinde ortaya çıkar. Ancak hepsi aynı duygunun yansımasından başka bir şey değildir.

Aile içinde kuşaklar arası anlayış farklılıklarının olması doğaldır. Eski kuşakların yaşadığı sorunlar, hayata bakışları ve hayattan beklentileri ile genç kuşakların sorunları, hayata bakışları ve hayat biçimlerinin aynı olması insanın tabiatına aykırıdır. Zaman değişmiş, şartlar değişmiş, dünya değişmiş, hayat değişmiş; bunca değişim arasında elbette bakışlar da değişecektir. Eski kuşaklardan, genç kuşaklar gibi değişime ayak uydurmalarını beklemek gerçekçi olmaz. Yılların alışkanlıklarını nasıl değiştirebilir ve sonra neden değiştirebilirler? Burada gençleri sorunlu görmek de yanıltıcı olur. Ortada bir sorun yok, çok hızlı bir değişim vardır. Öyleyse bunun anlaşılması gerekir.

Değişim denilen olay, tarihin bazı dönemlerinde kendini çok hızlı hissettirebilir. Bunun siyasî, ekonomik, teknolojik vs. çeşitli sebepleri vardır. Önemli olan bunların fark edilmesi ve bize nasıl yansıdığına anlaşılmasıdır. Değişim bazen yabancılaşma, yozlaşma ve bozulma şeklinde olumsuz olarak da değerlendirilebilir. Çünkü değişimle gelen eskinin değer ve

güzelliklerini yok edebilir. Bu durumu, edebiyatımızın usta şairlerinden ve “Fahriye Abla” şiiriyle ünlü Ahmet Muhip Dıranas, şehir üzerinden şöyle dile getirir:

*Her şey değişiyor, kalbimiz bile,
Ama yüzyıllarla besli bir şehir
İnsan yaşamından daha da hızla
Bunca çabuk nasıl yok olabilir?*

Aile içi değişimin kendini gösterdiği en büyük alan dildir. Farklı kuşaklara mensup aile üyelerinin kendi aralarında ortak bir dil oluşturmaları her zaman mümkün olmayabilir. Kuşakların olaylara, nesnelere bakışı; bunlara yüklediği değer, geliştirdiği hassasiyetler tabii ki farklı olacaktır. Bunda bir sorun görülmemelidir. Eski kuşaklar gençleri sorumsuz bulabilir, çünkü onların kendilerini pek ciddiye almadığını sanırlar. Gençler de yaşlıları anlayışsız veya tutucu bulabilir; çünkü onların her şeye kendi değişmez ölçüleriyle baktığını düşünürler. Bütün bunlar doğrudur. Öyleyse sorun nedir? Sorun, değişen dilin aile içi iletişimde yeterince kullanılamamasıdır. Eğer bir anne ve baba, çocuklarının kullandığı dili anlamakta, onların düşünce ve isteklerinin gerekçelerini görmezlikten gelmekte ısrar ederse, yani onlara kendi şablonlarıyla bakarsa elbette onları tanıyamaz; sadece kendini kandırılmış olur. Çocuklar da bir konu veya olay hakkında neler düşündüğünü, neler yapmak istediğini aile büyüklerine anlatmanın imkânsızlığından hareket ederse yanlış yapmış olur. Olaya şöyle bakmak gerekir; eğer ben, düşündüklerimi anlatamıyorsa benim üslubumda bir eksiklik var demektir. Ne pahasına

olursa olsun duygu ve düşüncelerimi anlatmayı başarmalıyım. Çünkü iletişim budur. Tarafların olaya böyle yaklaşması gerekir.

Her kuşağın kendinden sonraki kuşaklara yaklaşımı, kendinden öncekilerin kendilerine yaklaşımı gibidir. Bu doğal bir akıştır. Ne demişler; ne ekersen onu biçersin! Yapamadıklarımızı veya yapmadıklarımızı kendimizden sonrakilerden beklemek hakkına sahip değiliz. Eğer kendimizden sonrakilere faydalı olmak, onlara katkıda bulunmak ve bizim düştüğümüz hatalara onların düşmemesini istiyorsak, kendi tecrübelerimizi, yer yer öz eleştiri mantığıyla onlarla paylaşmalıyız. Gerçekleri gizlemek veya sahte kalelere sığınmak onları korumaya yetmez, aksine böyle bir tutum, onlarla aramızdaki uçurumu derinleştirir.

Her insanın bir hikâyesi vardır ve insan, çoğu zaman kendi hikâyesinin başkahramanı değildir. Gerçek neyse onu olduğu gibi kabul etmek gerekir. Başkalarına ait bir hikâyede de bizden bir şeyler saklıdır. Onları kendi hikâyemizin bir parçası olarak dinleriz. Çünkü hepimizin yaşadığı serüven üç aşağı beş yukarı aynıdır. Şöyle de söylenebilir; küçük serüvenler büyük serüvenin, insan olma serüveninin bir yansımasından ibarettir.

Unutmayalım ki insan olarak ortaya koyduğumuz ilk eylem, temelde kendimizi gösterme ve kabul ettirmeye dayanan bir olaydır. Aynı olay, bizden öncekilerin başından da geçmiş ve bizden sonrakiler de aynı şeyi yapacaktır. Bu sebeple her eski kuşak sabretmeyi öğrenecek, her yeni kuşak da bir gün sabretme sırasının kendisine geleceğini düşünecektir.

İnsan kendi serüvenini yalnızlaşarak yaşıyor. Giderek ailesinden ve çevresinden uzaklaştığını hissediyor. Bu bir kopma ya da yabancılaşma değil, sorumluluk bilincine hazırlanmaktır. Sorumluluğu yüklenmek yalnızlaşmayla başlar. Bu durum edilgen bir olay olarak görülmemeli, tersine kendi gücüne sahip çıkma süreci şeklinde algılanmalıdır. Yalnızlık gelirken acı, giderken güven veren bir duygudur! Ağlamak olmasaydı gülmenin kıymeti ve kaybetmek olmasaydı sahip olmanın değeri bilinebilir miydi? Bütün bunlar ifade edilebilir duygulardır. Yeter ki insan yaşadıklarını, hissettikleri doğru kişilerle, doğru zamanda ve doğru bir şekilde paylaşabilsin.

Evet, aile içindeki serüven dış çevreye açılmakla başka bir boyut kazanmaktadır. Burada bizi, yeni durumlar, yeni tehlike ve anlayışsızlıklar beklemektedir.

Okul hayatı veya hayatı okumak

İnsan hayatında okul dönemi, çocukluk çağının ikinci yarısı ile gençlik çağının birinci yarısını içine alan uzun bir rüya gibidir. Bir gün anneniz veya babanız elinizden tutmuş ve okula götürmüştür sizi; yine bakmışsınız bir gün elinizde üniversite diploması, sudan çıkmış balık gibi çaresiz ve daha önceki tecrübelerinizden çok farklı bir biçimde hayatın o soğuk ve gerçek yüzüyle karşı karşıyasınızdır. Nasıl geçmiş bunca yıl, gerçekten hiçbir şey anlamamışsınızdır. Yaşınız olgunluk çağını geçince okul yıllarınızı gerçekten özlemeye başlarsınız.

Okul dönemi, insan hayatının en verimli yıllarıdır. Bunda kuşku yoktur. Peki sıkıcı yönleri yok mudur okul hayatının, elbette vardır. Derslerden bunalırsınız, yıldızınızın barışmadığı öğretmenleriniz veya sınıf arkadaşlarınız olur, anne ve babanızın ders çalışmanızla ilgili yaptığı psikolojik baskılar, hatta bazı özgürlüklerinize konulan kısıtlamalar vs. o yıllarda canınızı epeyce sıkar. Bir ara sahiden okulu bırakmayı bile düşünürsünüz. Sonra vazgeçersiniz; orada sevdiğiniz birileri vardır ve istemeye istemeye de olsa okula devam edersiniz!

Aklınıza, herkesin severek okuduğu Orhan Veli Kanık'ın şu güzel şiiri (Anlatamıyorum) gelir:

*Ağlasam sesimi duyar mısınız,
Mısralarımda;
Dokunabilir misiniz,
Gözyaşlarıma, ellerinizle?*

*Bilmezdim şarkıların bu kadar güzel,
Kelimelerinse kifayetsiz olduğunu
Bu derde düşmeden önce.*

*Bir yer var, biliyorum;
Her şeyi söylemek mümkün;
Epeyce yaklaşmışım, duyuyorum;
Anlatamıyorum.*

Orhan Veli Kanık
(1914-1950)

Sıkıcı yönlerinin yanında okul hayatının güzellikleri, ömrümüzün sonuna kadar unutamayacağımız zenginliklerle doludur. Okulda öğrendiğimiz bilgiler, edindiğimiz tecrübeler ve kazandığımız dostluklar bir ömür boyu ışık tutar bize.

İnsan, yaşadığı zamanı içindeyken fark edemeyebilir. Yaşı ilerledikçe geçmiş yıllarına; çocukken ve gençken yaşadıklarına daha duygusal yaklaşır ve onlara çok derin anlamlar yüklemek ister. Bu böyledir; yaşarken tadına varamadığınız şeyleri, sonradan hatırlayarak yeniden yaşamaya ve tat almaya çalışırız. Modern şiirimizin büyük ustalarından Ziya Osman Saba, edebiyatımızda ölüm, aşk, yalnızlık, geçen zaman, mutlu aile yuvası, çocukluk günleri, tabiatın güzelliği vb. konularda lirik söyleyişin seçkin örneklerini veren bir şairimizdir. İnsanın geçmiş yaşantısına karşı duyduğu özlemi, unutulmaz şu şiiriyle (Geçen Zaman) en güzel şekilde ortaya koyar:

*Hiç olmazsa unutmamak isterdim!
Eski geceler, sevdiklerimle dolu odalar...*

*Yalnız bırakmayın beni hatıralar!
Az yanımda kal, çocukluğum,
Temiz yürekli, uysal çocukluğum...
Ah, ümit dolu gençliğim,
İlk şiirim, ilk arkadaşım, ilk sevgim...
–Doğduğum ev! Rahatlayacak içim, duysam
Bir tek kapının sesini.
Arıyorum aklımda bir ninni bestesini...
Böyle uzaklaşmayın benden, yaşadığım günler!
Güneş! Getir bir bayram sabahını.
Açılın, açılın tekrar
Çocuk dizlerimdeki yaralar.
Hepiniz benimsiniz:
Mektebim, sınıflarım, oturduğum sıralar...*

İnsan hayatında iki türlü bilgi edinme yolu vardır. Biri teorik bilgidir ve eğitimle elde edilir. Bunun çok büyük bir bölümünü okul hayatında ediniriz. Daha sonra kendimizi geliştirmek için alacağımız bütün eğitimlerin temeli de yine burada atılır. Diğer pratik bilgidir, bu da bizzat yaşayarak öğrendiğimiz veya çalışma hayatında kazandığımız tecrübelerdir. Bunların birini diğerinden ayrı veya üstün görmek yanlıştır. Tıpkı önce tavuk mu yumurtadan çıkmış yoksa yumurta mı tavuktan, tartışması gibi yersiz ve anlamsızdır. İnsan nasıl bedeni ve ruhuyla bir bütünsel, eğitim olayı da öyle bir bütündür. Teorik bilgi ile pratik bilgi birbirine muhtaç, biri olmazsa diğeri olmaz birer bilgidir.

Okul hayatı, insanın bir yönüyle ilk resmî, bir yönüyle de ilk sivil hayatıdır. Resmî hayatıdır çünkü belli kuralları, belli

bir zamanı vardır. O size uymaz, siz ona uymak durumundasınız. Sivildir çünkü ilk ciddi arkadaşlıklar, ilk kavgalar, ilk aşklar genellikle okul döneminde yaşanır. Burada edindiğiniz bilgi ve tecrübeler, kazandığınız alışkanlık ve dostluklar, maruz kaldığınız kıskançlık, yalan ve aldatmalar, bir ömür silemeyeceğiniz izler bırakır sizde. Hatta sonraki yıllarınızda karşılaşacağınız benzeri olaylarla bu tecrübeler arasında değerlendirmeler yaparsınız ve yeni olaylar karşısında daha soğukkanlı karar verme imkânı bulursunuz.

İnsan hayatında bazı ilklerin çok büyük bir yeri vardır. İlkler, genellikle bir tesadüfe bağlı olarak önünüze çıkar. Örneğin aşk bunlardan biridir. Böyle bir duyguya kapıldığınız zaman artık kendinizde değilsinizdir. Dünya yansa umurunuzda olmaz, okulunuzu ve ailenizi yabancı bulmaya başlarsınız. İçinizde fırtınalar kopar. Yüreğiniz, yerinden çıkıp gidecekmiş gibi çarpar. Dünyada sizin için sevdiğiniz kişiden daha değerli kimse yoktur!

Bu duyguyu en güzel ve çarpıcı bir biçimde yansıtan şairlerimizden biri Necip Fazıl Kısakürek'tir. Modern şiirimizin bu büyük dinî-mistik şairi, ilk şiirlerinde hissedilen korku, dehşet, sıkıntı, vehim, şüphe, yalnızlık, ölüm gibi duygu ve temaların yanında aşkı da işler. Şu şiirindeki duygular (Bekleyen), gençlik çağındaki aşkın zirve duygularıdır:

*Sen, kaçan bir ürkek ceylânsın dağda,
Ben, peşine düşmüş bir canavarım!
İstersen dünyayı çağır imdada;
Sen varsın dünyada, bir de ben varım!*

Necip Fazıl
Kısakürek
(1905-1983)

*Seni korkutacak geçtiğin yollar,
Arkandan gelecek hep ayak sesim.
Sarıp vücudunu belirsiz kollar,
Enseni yakacak ateş nefesim.*

*Kimsesiz odanda kış geceleri,
İçin ürperdiği demler beni an!
De ki: Odur sarsan pencereleri,
De ki: Rüzgâr değil, odur haykıran!*

*Göğsümden havaya kattığım zehir,
Solduracak bir gül gibi ömrünü,
Kaçıp dolaşsan da sen, şehir şehir,
Bana kalacaksın yine son gününü.*

*Ölürsün... Kapanır yollar geriye;
Ben mezarla sırdaş olur, beklerim.
Varılmaz hayale işaret diye,
Toprağında bir taş olur, beklerim...*

Evet, bu bir ilk tecrübedir; her ilk tecrübe gibi gerçeklik boyutu sınırlı, yanılma payı yüksek, derin iz bırakmayan, hatıra değeri dışında çoğu uçup giden, bundan dolayı yanıl-samalarla dolu bir tecrübedir. Bunun böyle olduğunu, sonraki yıllar kendiniz de görür ve anlarsınız. Ne var ki ilk tecrübe olmuş olmasının o uçarı sıcaklığı, hayatınızdan hiçbir zaman silinip gitmez.

İlk aşk tecrübesinin kazasız belâsız atlatılması elimizdedir. Burada dikkat edeceğimiz ilk husus, ne istediğimizin farkın-

da olmaktır. İstedığımız mutluluk ve güzelliğe bunu sağlamak ancak kalıcı ilişkilerle mümkündür. Zira mutluluk ve güzelliğe sahip olmanın bir sorumluluğu ve bedeli olacaktır. Acaba onun gereklerini yerine getirebilecek imkân ve gücümüz var mıdır? Henüz öğrenciyiz, ailemizin imkânlarıyla yaşıyoruz, bir işimiz yok vs. Öyleyse bu ilk tecrübeyi tadında bırakmasını bilmeliyiz. Yoksa eğitimimizi, aile ilişkilerimizi, belki de geleceğimizi büyük bir tehlikeye atmış oluruz.

Edindiğimiz bilgilerin yanında okul hayatının bize kazandıracığı en büyük tecrübe arkadaşlıktır. Her şeyde olduğu gibi bunda da seçici olmak durumundayız. Çünkü arkadaşlık, insanı tamamlayan, besleyen ve kişiliğini ortaya çıkaran bir tecrübedir. Bizi, birisiyle arkadaş olmaya iten temel dürtü işte budur. Arkadaş ararız, çünkü başkalarıyla paylaşmak istediğimiz şeyler vardır, ama her tecrübe gibi arkadaşlıklar da pahalıdır. Eğer seçiminizde yanılırsanız ve arkadaşınız sizin karakterinizde değilse yandınız demektir. Sırlarınızı ulu orta ayağa düşürür; duygu ve imkânlarınızı istismar eder, yalanla tanıştırır sizi. İstemediğiniz hâlde kötü alışkanlıklar edinirsiniz. İhanetleri yadırgamaz olursunuz. Gün gelir okulunuzdan, aile yuvanızdan uzaklaşırsınız. Arkadaş dünyasında kazandığınız her olumsuzluk, sizde mevcut bir güzelliği silip süpürür. İşte o zaman kendinizi bile tanımaz olursunuz.

Geleneksel kültürümüzde, “*Arkadaşını söyle, kim olduğunu bileyim.*” şeklinde özgün bir söyleyiş vardır. Bu söz, açık bir mesaj içermektedir. İnsanı tanımamanın en kestirme yolu, onun arkadaşlık ettiği kimseleri tanımaktır. Dilimizde, arkadaşlarıyla ilişkilerinde içten ve özverili olan kimseler için “*arkadaş canlısı*” deyimini kullanılır. Hazret-i Ali de “*İnsanın arkadaşı,*

kendisi gibidir.” der. İnsanın tercihleri, onun kişiliği, karakteri ve kimliğini yansıtan bir ayna gibidir. Bütün bunlar, arkadaşın insan hayatı üzerinde ne kadar etkili olduğunu gösterir.

Arkadaşlık ve dostluklar arası ilişkileri doğru tartabileceğimiz iki kriterimiz vardır. Bunlardan biri aldatmak, diğeri yalandır. Aldatmak; hile yapmak, yanıltmak, sözünde durmamak, kandırmak, dolandırmak, sadakatsizlik etmek gibi birçok olumsuz eylemi birden içeren bir olgudur. Küçük ve anlık çıkarlar uğruna bencilce yapılan bir davranıştır. Aldatmanın çeşitleri vardır ve insana verdiği zarar açısından büyüğü ile küçüğü veya çeşitleri arasında hiçbir fark yoktur. Güven duygusu ve dürüstlüğün karşıtıdır. Aldatma psikolojisine sahip insanlar kendi kişiliğini oturtamamış, kimliğini bulamamış ve öz güveni gelişmemiş kimselerdir. Bu karaktere sahip birisinden arkadaş ve dost olmaz; mutlaka bir gün, bir şekilde yanındakilere zararı dokunur.

İnsanın, günlük hayatında asılsız, gerçeğe uymayan, doğru olmayan, karşısındakini kandırmak amacıyla söylediği söze ise yalan denir. Ne var ki yalan, insan hayatında her zaman bu açıklıkta kendini göstermez. Bazen bilinçli bir tavır ortaya koymak düşüncesiyle yalan söylenir. Buna belki stratejik yalan denilebilir. Bazen de bir kaçamak psikolojisiyle söylenmiş pembe diye nitelenen yalanlar vardır, bunlar ise gerçeği bütünüyle gizlemez. Bu tür yalanlar, çoğu zaman durumu kurtarmak için söylendiğinden karşı taraf, söylenilen sözün gerçekliğini sezer. Burada iki tarafın birbirini idare etmesi, birbirine anlayış göstermesi söz konusudur. Örneğin bayanların yaşını gizlemesi, kaçamak ilgiler veya ilişkiler üzerine söylenenler, bir öneri karşısında kararsızlık durumuyla yapılan açıklama-

lar gibi. Ben hiç yalan söylemem diyen insan, gerçeğe uymayan söz söylemem demek istemiştir. Bir bahaneye sığınarak kitabına uydurulmuş şeyler söylemiş olabilir! Bu durumda, işin gerçeğini söyleyenden başka kimse bilemez. Psikoloji bilimi, aldatmak ve yalanla ilgili bütün bu durumları oturmuş kişilikle açıklar.

Bu konuda Peygamberimizin çok güzel bir sözü vardır. Bu söz, insanın kişiliği ve insanlar arası ilişkiler açısından tam bir kılavuzdur: *“Kuşkusuz doğruluk iyiliğe, iyilik de cennete götürür. Kişi doğru söyleye söyleye Allah katında doğru sözlü diye yazılır. Yalancılık kötüyeye, kötülük de cehenneme götürür. Kişi yalan söyleye söyleye Allah katında çok yalancı diye yazılır.”* (Buharî, “Edep”, 69)

Okul hayatının bize kazandırdığı güzel arkadaşlıklar ise gerçekten birer zenginliktir. Bu tür arkadaşlar sayesinde çok şeyler öğreniriz, kendimize güvenimiz gelişir. Unutmamalı ki arkadaşlıklar, ortak değerler üzerine kurulursa hiçbir zaman bozulmaz. Ayrıca arkadaşlarımızı ailemizle tanıştırır ve biz de onların ailesiyle tanıştırsak, yeni çevreler edinerek saygınlığımızı artırırız. Arkadaş demek, başarılarımızda arkamızda olan, eksiklerimizi gideren, yanlışlarımızı düzelten kişidir. Arkadaşımız, canımız ciğerimizdir; nasıl biz ona karşı bir yanlışlık düşünmüyorsak, o da bizim için böyle olmalıdır.

Okul hayatı, kültür ve değerler dünyamızın oluşmaya başladığı bir dönemdir. Hayata dair birçok gerçeği ilk burada tecrübe ederiz. İş gücü sahibi olduğumuz, kendimize ait bir düzen kurmaya çalıştığımız olgunluk yıllarımızda, okul hayatından kalan bazı tecrübeleri keşke hiç yaşamasaydık, deriz. Çünkü bu olumsuz tecrübelerin izleri, kurmaya çalıştığımız

yeni düzeni etkilemekte ve bizi, birtakım kaygılara sürüklemektedir. Öyleyse bir taraftan aşklarımızla, arkadaşlıklarımızla kendimizi tanımaya ve ortaya koymaya çalışırken, diğer taraftan da hayatın gerçekleri, acımasızlıkları ve ikiyüzlülüklerini bilinç düzeyinde kavramamız gerekir. Yalancı ışıkla gerçek ışığı ayırt etme yeteneğini okul yıllarında edinmeye başlamalıyız.

Aslında hayat karşıtlıklar üzerine kuruludur. Bu durum *Kur'an*'da şöyle dile getirilir: “*Elbette zorluğun yanında bir kolaylık vardır. Gerçekten, zorlukla beraber bir kolaylık daha vardır.*” (İnşirah, 5-6) Önemli olan zorluk ve kolaylığa rağmen yapılması gerekeni yapabilmektir. Zorluk umutsuzluğa, kolaylık da tembelliğe yol açmamalıdır.

Hayat her zaman umutlarla doludur. Yeter ki biz umutla bakmayı bilelim. Bu sebeple hayata dair umutlarımızı hiçbir zaman tehlikeye sokmamalıyız. Bu konuda ede-

Ahmet Hamdi
Tanpınar
(1901-1962)

biyat ve düşünce hayatımızın dünya çapında büyük temsilcilerinden biri olan Ahmet Hamdi Tanpınar, *Huzur* adlı romanında, roman kahramanlarının psikolojisini çözümlerken, geçmişten kalkıp bugünü ve yarınları umutsuz gören insanlara ilginç bir uyarıda bulunur. Önce der; “*Her şey değişebilir, hatta kendi irademizle değiştiririz. Değişmeyecek olan, hayata şekil veren, ona bizim damgamızı basan şeylerdir.*” ve ilerleyen sayfalarda şunları dile getirir:

“İnsanlık fena bir ihtimali bir kere kendisine ufuk bilmesin; bir kere uçurumu görmesin. Bir daha ondan geriye dönmeyiz. Onu giyinir. Kıymetli bir şeyiniz, iyi bir yazma, güzel bir gramofon, bir Acem halınız var mı, sakın onu satmayı bir imkân gibi düşünmeyin, evliyseniz karınızı boşamayı, seviyorsanız sevdiğiniz kadına darılmayı bir kere olsun aklınıza getirmeyin. Sonra bu işlerden ne kadar çekinirseniz çekinin, mık-natıslanmış gibi, arkanızdan itiyorlarmış gibi onu yaparsınız, insan hayatında sakınmak yoktur. Hele kütle hâlinde, asla. Bir kere uçurum göründü mü, ölüm simsiyah dili ile konuştu mu?”

Dünyayı ve kendini tanımak

Dünya görüşü ve kimliğimizi şekillendiren ilk bilgileri okul çağımızda ediniriz. Daha çok arkadaş çevremizin etkisi ve okumaya çalıştığımız kitapların yardımıyla dünyayı ve kendimizi tanımaya çalışırız. Elde ettiğimiz bilgi ve tecrübeler, gelecekteki hayatımızın temel taşlarını oluşturur. Bu yüzden en çok dikkat etmemiz ve üzerinde hassasiyetle durmamız gereken konulardan biri budur.

Ben kimim, nereden geldim ve nereye gidiyorum, nasıl bir dünyada yaşıyorum veya yaşamak isterim, tanıdığım ve öğrendiğim olayları neyle açıklayacağım, hayattan neler bekliyorum, beklentilerimi gerçekleştirmek için ne yapmam gerekir gibi onlarca soruya aramaya çalıştığımız cevaplar, birtakım hazır görüşlerin kucağına iter bizi. Bu görüşler, gerek siyasî gerekse felsefî olsun ideolojik bir kalıp demektir. Öyleyse ideoloji nedir, önce onu tanımalıyız.

Cemil Meriç
(1916-1987)

Cumhuriyet dönemi düşünce hayatımızın en seçkin simalarından biri, gerçek bir aydın ve entelektüel olan Cemil Meriç, yazdığı eserlerle bu konuda bizleri aydınlatmaktadır. O, hiçbir düşünce sisteminin dar kalıplarına girmeden özgürce düşünebilen; yorumlarını, hiçbir grubun adamı olmadan tarafsızca ortaya koymaya çalışan; doğu ve batı kültürünü en iyi özümseyen, gerektiğinde bunların sentezini yapabilen; hayatını öğrenme ve düşünce yoluna adanmış; düşüncenin çilesini çek-

miş örnek bir şahsiyettir.

İdeoloji konusunda bakınız ne diyor: “*İdeolojiler, idrakimize giydirilen deli gömlekleridir.*” Ona göre ideolojiler, gerçeğin bütününe kucaklamaktan uzaktır. Aslında bilim de gerçeği bütünüyle kuşatamaz. Çünkü “*İnsan ilimlerinin hepsi de bir yanıla ideolojidir. İdeoloji, yani belli bir medeniyetin, belli bir inancın, belli bir cemaatin müdafaa silâhı.*” Bu yüzden eleştirinin olmadığı yerde gerçekler değil, sloganlar konuşur. Sonra da “*Yasaklanan ideolojilerin yerine yeni putlar geçer: Sinema, spor veya siyaset yıldızları.*”

İdeoloji, kalabalıkların düşüncesi demektir. Çağdaş edebiyatımızla ilgili yaptığı inceleme ve araştırmalarla tanınan bilim ve düşünce adamı Mehmet Kaplan, kalabalıkların düşüncesi hakkında üzerinde durulması gereken önemli şeyler söylüyor:

“*Kalabalıklar asla düşünmezler. Sadece bağırırlar, yakarlar ve yıkarlar. Tanrı, dünyada en kutsal varlık olan düşünceyi,*

kalabalıklara değil ferde bırakmıştır. Her insanın ayrı bir beyni vardır. Bu demektir ki Tanrı, her ferdin ayrı ayrı düşüncesini istemiştir. Hayatın çok çeşitli durumlarında insan tek başına kalır ve tek başına hüküm vermesi icap eder. Başkalarına güvenmek tehlikelidir. Başkaları bizi aldatabilir veya daha kötüsü aldanabilir. Başkalarının fikirlerini almak başka, bizzat düşünmek başka şeydir. İnsan kendi kendisini de aldatabileceği, yanılabileceği için kendisine hakikati söyleyebileceklerin fikrini almalıdır. Fakat ihtiyaten (önlem olarak) onu da muhakeme etmelidir. Başkalarının söylediklerini düşünmeden tekrarlayan veya tatbik eden biri gülünç durumlara düşebilir.”

Mehmet Kaplan
(1915-1986)

Siyasal ideolojilerin peşine takılıp gitmek, öğrenim hayatı devam eden bir genç için en büyük tehlikelerden biridir. Çünkü siyasi ideolojiler, sosyal gerçeklerden yola çıkmış olsalar da tasarım biçimi olarak bir ütopyaya dayanır. Bu ütopyanın gençlere cazip gelen tarafı olabilir. Gençlik duygusallık demektir ve bir yönüyle ütopyalara açıktır. Oysa hayatın gerçekleri hiçbir zaman ütopyayla örtüşmez ve hayat, ütopyalara sığmayacak kadar büyük ve karmaşıktır. Hayatın gerçeklerine karşı elimizdeki en büyük silâh bilgi, meslek ve tecrübedir. Öğrencilik hayatımızda kazanmamız gereken bu değerleri, siyasi ideoloji ve ütopyaların peşine takılarak kaybedersek, daha sonraki yıllarımızda korumasız kalabiliriz.

Sonuç olarak günümüz dünyasında insanın, hayattan beklediği başarıyı elde edebilmesi için tırmanması gereken dört ana

basamak vardır: 1. Gerçekçi olmak, 2. Çalışmak, 3. Geçerli bir meslek edinmek, 4. Kişilik sahibi olmak. Bu basamakları tırmanan insanın başarılı olmaması için hiçbir sebep yoktur.

Peki bizim siyasal bir görüşümüz olmayacak mı? Elbette olacak, ama bu, hayat tecrübemizin ilerleyen aşamalarında, kendi ayaklarımızın üzerinde durmaya başladığımız olgunluk döneminde edinebileceğimiz bir kavrayış biçimidir. Daha doğrusu ancak o zaman işimize yarayabilecek bir yoldur. Tedavi niyetiyle olsa da aşırı oranda alınan bir ilâç nasıl ölüme sebebiyet verirse, gerekli alt yapı ve donanımına sahip olmadan ardından koşulan her düşünce ve ideoloji de aynı şekilde insanın zihnini felç eder. İnsan hayatı, ister fiziksel ister ruhsal isterse de zihinsel olsun belli bir gelişim çizgisine bağlıdır. Bu çizgiyi zorlamak veya yavaşlatmak insanın zararınadır. Kaldı ki yüce yaratıcı insanı, kaldıramayacağı hiçbir yükten sorumlu tutmaz. Bu durum *Kur'an*'da; *“Allah herkesi, ancak gücünün yettiği ölçüde sorumlu tutar. Herkesin kazandığı iyilik kendine, yapacağı kötülük de kendinedir.”* şeklinde ifade edilmektedir. (Bakara, 286)

Dünya görüşü nedir? Dünya görüşü, içinde yaşadığımız toplumun değer yargıları ile kendi hayat tecrübemizin ortak paydasıdır. Başka bir ifadeyle insanı, hayatı ve evreni toplumsal ve bireysel değerlerin müşterekleri üzerinden anlama veya anlamlandırma çabasıdır. Geçmişten bugüne doğru süzülüp gelen değerler ile bugünden geleceğe taşınabilecek tecrübelelerin kaynaştırılıp birleştirildiği ortak bir duyarlıktır. Bu bağlamda ideolojiler, hiçbir zaman dünya görüşünün yerini tutamaz. Çünkü onlar, başka takımlardan transfer edilen profesyonel futbolcu gibidir. Alacakları paraya bakar ve istenilen ta-

kımda oynarlar. Başarıları performanslarına ve zamana bağlı olduğundan geçicidir. Dünya görüşü ise bir milletin ortak değerler manzumesidir. Yani bir ülkenin millî takımı gibidir; futbolcuları değiştirmekle kendi önemini kaybetmez. Her futbolcu kendi adına değil, takımı adına bir değer taşır.

Bu ülkeyi vatan kabul edip bu topraklarda yaşamaya gönül vermiş insanların dünya görüşünün tarihsel kökeni çok eskilere dayanır. O günlerden bugüne bizi biz yapan bütün değerler, dünya görüşümüzün bir parçasıdır. Diğer parçası da kendi tecrübelerimizdir. Bunlara, çağımızda insanlığın ulaştığı standart değerleri de ilâve ederiz. O zaman geçmişle, kendisiyle ve insanlıkla barışık, uyumlu, bir bütünün parçası olan ortak değerler kümesi ortaya çıkar. İşte bizim dünya görüşümüz budur.

Burada gözden kaçırılmaması gereken bir husus daha vardır. Dünya görüşleri insandan insana, toplumdan topluma ve çağdan çağa değişen değerler olmakla birlikte, esasta değişmeyen ve aynı yön üzerinde sürekli gelişen değerlerdir. Dünya görüşü demek, bir anlamda süreklilik ve değişimin birbirini yeniden üretmesidir. Evet, dünya görüşü tıpkı kozmik âlem gibi sürekli bir varoluştur. Oysa ideolojilerde süreklilik ve değişim niteliği aranmaz. Çünkü her yeni ideoloji başka bir şeydir ve büyük ölçüde kendinden öncekilere bir tepki olarak ortaya çıkmıştır.

Okul çağlarımız, genellikle yeni diye sunulan her şeye bahlıklama daldığımız yıllardır. Sonra, zaman içinde bunların birçoğunu eskitmiş oluruz. Geriye kalan ise eskitemediklerimizdir. Dünya görüşümüzü ve kimliğimizi bunlar üzerinde inşa ederiz.

Ateizm: Aklın çıkmaz sokağı

Aklımızı kullanmaya başladığımız ve her şeyi onunla çözebileceğimizi sandığımız gençlik dönemlerinde önümüze çıkma olasılığı bulunan ve adına ateizm/tanrıtanımazlık denilen felsefi bir görüş vardır. Gençlik duyarlığı ve hareketliliğinin isyan duygusunu ateşlediği zamanlarda, bize cazip gelebilecek bu görüş yeni bir olay değil, tarihin bilinen çağlarından beri var olan bir olgudur.

İnsan, evren ve yaratan ilişkilerini temellendirmeyi amaçlayan dinî ve felsefi düşüncelere karşı bir tepki şeklinde doğan ateizm, başlı başına bir sistem olmaktan çok maddeci felsefelerin sonucu bir inkâr hareketidir. Tanrının yokluğuna inanan ateistler, Tanrı inancının insanın psikolojik yapısından kaynaklanan bir ihtiyaç veya bir teselli olduğunu ileri sürer. Onlara göre Tanrı, insan aklının ürettiği bir varsayımdır, bu sebeple evrendeki düzenin kaynağı olamaz. Evren, Tanrı tarafından yoktan yaratılmamış, tesadüflere bağlı birtakım kombinezonlarla meydana gelmiştir!

Ateizm, Tanrının varlığına dair akıl yürütmelere dayalı delilleri, yine akıl yürütme yoluyla çürütmeye çalışan felsefi bir harekettir. Hâlbuki insan aklının imkân ve verileri sınırlıdır. Mutlak varlık alanını kavramak için geliştirilen bütün insanî düşünceler, ancak onu insan aklının sınırları içine çekmeye çalışır. İşte ateizmin yapmak istediği budur. Oysa esas sorun Tanrının varlığında veya yokluğunda değil, onu ifade eden delillerin geçerliliğinde veya geçersizliğinde aranmalıdır.

Ateizmin öncülerinden Ludwig Feuerbach, adalet, hikmet ve aşk gibi dinî hayatın temel olgularını insan açısından ele

arak bunları, insan bilincinden kaynaklanan yüklemeler, dolayısıyla yine ona ilişkin idealler olarak değerlendirir. Ona göre bunlar, hayatta bir türlü tam olarak gerçekleşmediğinden tanrısal bir niteliğe büründürülür. Bu ise hayalî bir varlık adına insanın kendine yabancılaşmasıdır. Öyleyse Tanrının reddi insanın kendine sahip çıkması olacaktır. Karl Marks da bu görüşten hareket ederek, insanın insan tarafından sömürüldüğünü ileri sürer. Bundan dolayı dini, halkın afyonu olarak niteler ve Tanrı inancına, insanın kendine yabancılaşması gözle bakar.

Ateizmin temel tezi insanın özgürleşme isteğidir. Bu bir anlamda hümanizmdir. Eğer Tanrının varlığı kabul edilirse insan özgür olmayacaktır. Friedrich Wilhelm Nietzsche böyle bir ateizmi savunmaktadır. Ona göre Tanrının reddedilmesiyle bütün klâsik değerler anlamlarını yitirecek, insan kendine yeni değerler üretmek zorunda kalacaktır. Jean Paul Sartre'ın varoluşçu felsefesine göre ise insan, tam anlamıyla kendini gerçekleştirmeli ve mutlak özgürlüğe ulaşmalıdır. Başka bir ifadeyle Tanrı olmadan kendi kendini gerçekleştirmeli, inşa etmeli, özü itibarıyla yine kendi kendini meydana getirmelidir.

Ateizmin yapmaya çalıştığı Tanrının yokluğunu ispat değil, varlığı hakkında ileri sürülen delilleri çürütmektir. Düşünce olarak ortaya yeni bir şey koymak yerine, mevcut düşünce ve inançlara karşı çıkmaktır. Esasında hiçbir inanç, herhangi bir ispatın sonucunda doğmaz; ispat olsa olsa bir sebeptir. Bundan dolayı insanların Tanrıya inanmaları her türlü ispat gayretinden önce gelen bir olaydır.

İnsan Tanrıya inanır, çünkü kendini varlıklar karşısında sorumlu hisseder. Belki sorumluluk duygusu gelişmemiş in-

sanlar ateist olabilir. Kaldı ki insanlık tarihi boyunca dinsiz toplum hiçbir zaman olmamıştır. Din duygusu, insanın fitratında var olan ve doğuştan gelen bir duygudur. Üzerinde durulması gereken asıl konu, insanın neden Tanrıya inanıyor olması değil, neden inanmıyor ve onu inkâr kalkışıyor olmasıdır. Asıl irdelenmesi gereken olay budur. Unutulmamalı ki inanmak doğal olandır, sorun ise inkârdadır. (Bk. “İlhâd”, TDV İslâm Ansiklopedisi, C. 22)

İnkârcılıkta, anlaşılmasız ve sonu gelmez ilginç bir mazeret üretme psikolojisi vardır. *Kur’an*, bunun sebebini somut bir biçimde ortaya koyar: “Gerçek şu ki, inkâr edenleri korkutsan da korkutmasan da onlar için birdir; iman etmezler. Allah onların kalplerini ve kulaklarını mühürlemiştir. Onların gözlerine de bir çeşit perde gerilmiştir ve onlar için büyük bir azap vardır.” (Bakara, 6-7) Öyleyse inkârcılara karşı sağlam bir bilinç ve tutarlı bir tavır sergilemek gerekir. Bu konuda *Kur’an*’ın bize önerdiği yaklaşım biçimi şudur: “De ki: Ey inkâr edenler! Ben sizin tapmakta olduğunuza tapmam. Siz de benim taptığıma tapmıyorsunuz. Ben de sizin taptıklarınıza asla tapacak değilim. Evet, siz de benim taptığıma tapıyor değilsiniz. Sizin dininiz size, benim dinim de banadır.” (Kâfirun, 1-6)

Dünya görüşü olmayan, kimliğini bulamayan ve kişiliğini oturtamayan; kendisiyle ve toplumla çatışan her insanın kolaylıkla içine düşebileceği çıkmazlardan biri de ateizmdir. Çünkü ateizmi kendine güvensizlik ve tatminsizlikler besler. Bu yüzden onun kurbanları çoğunlukla amaçsız insanlardır. Eğer insanın bir amacı varsa ona ulaşsın veya ulaşmasın kendisiyle derin bir çatışmaya girmez. Amaç sahibi olmakla kendine güveni ve kararlılığı artar. Hayat zaten bu demektir. Ken-

di içinde çatışma yaşayan insan ise gerçekleri görmezlikten gelerek bir çeşit yapay tatmin yolları arar. İşte ateizm, böyle bir arayışın son durağıdır. Ötesi ise hiçlik veya yok oluşturdur.

Türkiye’de ateizm, Tanzimatla birlikte gelişen batılılaşma hareketleri sonucunda ortaya çıkmıştır. Batılı dünya görüşü ve yaşama biçimini benimseme arzusu ateizme kapı aralamıştır. Özellikle aydın kesim arasında taraftar bulan ve bir moda salgını gibi etkisini gösteren ateizm, İkinci Dünya Savaşı sonrasında bütün dünyada olduğu gibi bizde de kırılma sürecine girmiştir. SSCB’nin çöküşü ve sosyalist blokun dağılmasıyla da lojistik desteğini büyük ölçüde yitirmiştir.

“Elbette insanları etkiledim, bu yüzden vermiş olabileceğim büyük zararı gidermek istiyorum ve bunun için çaba göstereceğim.” 2004 yılının son aylarında gazetelerde yer alan bu sözler, bir dönemin ünlü ateist felsefecisi Antony Flew’a aittir. Ömrü boyunca ateizmi savunan Flew, bu sözleriyle artık onun çökmüş bir felsefe olduğunu bütün dünyaya ilân eder.

Günümüzde modern bilimin yaratılış hakkında ortaya koyduğu açık ve kesin kanıtlar, özellikle DNA araştırmalarıyla ilgili bilim adamlarının yorumları, İngiliz felsefe profesörü Antony Flew’a evrenin yaratılmış olduğu gerçeğini kabul ettirmiştir.

Satanizm: Sapıklığın zirvesi

İnsan yaşadıkça öğreniyor her şeyi. Hayata gözlerimizi açtığımızda karşılaştığımız dünya tehlikelerden uzak, sıcak, güzelliklerle dolu, isteklerimizin özenle karşılandığı, sesimizi du-

yurabileceğimiz albenili bir dünyadır. O dünyada bütün ilgilermiz karşılık bulur. Bakar ve görürüz, dokunur ve hissederiz. Renkler kirlenmemiş; her bir renk kırmızı, mavi, yeşil, beyaz kendi doğal canlılığındadır. Bahçeler, çiçekler, kuşlar, gökyüzü ve deniz tertemiz, hiçbiri bozulmamıştır. Gezip tozamız, kendimizi coşku ve heyecanın o tarif edilmez ritmine teslim ederiz. Yorgunluk nedir bilmeyiz; sağa sola koşup durur, oynar eğleniriz. Bugünden geriye dönüp baktığımızda anne kucağı, baba ocağı, bir rüya gibi gelir bize. Keşke hiç büyümeseydik, hep çocuk kalsaydık demek geçer gönlümüzden.

İnsan yaşadıkça kirleniyor ve kirlilikleri görüyor. Zamanla saf duygularını yitiriyor. Aç gözlülüğü, hırsı, kıskançlığı, ikiyüzlülüğü, tatminsizliği, öfke ve nefreti sebebiyle kendine yabancılaşıyor. O zaman ona aşkları, hayalleri ve rüyaları güven vermiyor. Âdeta her şey üstüne üstüne geliyor ve boğuyor onu. Neden? Çünkü insan, kendi içinde sonu gelmez bir savaşı yaşıyor. İyiyle kötü, güzelle çirkin, doğruyla yanlış ve haklıyla haksız iç dünyasında sürekli savaş hâlinindedir. İnsan bazen kaldıramıyor böyle bir savaşı; isyan ediyor. Herhangi bir hedefinin olmaması da önemli değil, sadece isyan etmek istiyor. Evet isyan, enerjisi en yüksek insanî duygulardan biridir. Tıpkı aşk gibi; çoğu zaman karşılıksızdır. Aşk ve isyan, döngüsel bir alanda birbirine en yakın ve en uzak iki duygudur. Aşkın yörüngesinde tutunamayan isyana düşer, isyanı aşan da aşka ulaşır!

Hayat bulan her şey çifttir, sadece hayat veren tektir. İnsanın hayattaki değeri tercih etme yeteneğiyle ortaya çıkar. Hayat onun için bir tercihler alanıdır. Tercih+Sorumluluk=İnsan. Sorumluluğun olmadığı yerde her tercih bir kaostur. Kaos ise

düzensizlik demektir ve insan hayatı açısından en büyük tehlikelerden biridir.

Böyle bir girişten sonra artık konumuza geçebiliriz. Konumuz satanizm ve şeytana tapınma olayıdır. Bir olayı hiçbir zaman ön yargıyla değerlendirmemeliyiz. Çünkü ön yargı da bir çeşit kirliliktir. Öyleyse neymiş satanizm, satanistler neye inanır, amaçları nelerdir, bütün bunları bilmemiz, anlamamız gerekir.

Önce şu bilgileri aklımızın bir köşesinde tutalım: Gözlerimizi açtığımız zaman karşılaştığımız dünya, yaşadıkça kirlenen dünya, tatmin olamayan insan ve isyan duygusu, sorumluluğu reddediş ve kaos!

Şimdi satanizmi tanıyalım. Satan, şeytan demektir. Aslında şeytan, satanizmle ortaya çıkan bir fenomen değildir. Bütün dinlerde mevcut bir olgudur. Dinlerde melek iyiliğin ve itaatin, şeytan ise kötülüğün ve isyanın sembolüdür. Şeytan, Tanrı karşısında mutlak kötülüğü temsil eder. *Kur'an'a* göre şeytan, insanları yoldan çıkaran “*apaçık bir düşman*”dır. (Araf, 22)

Eğer bir toplumda din anlayışı dejenere olmuş; din iyiliğin, güzelliğin, adaletin, barışın ve sevginin kaynağı olmaktan çıkmış, insanî olan her şeyin istismarına ve yozlaşmasına sebep olmaya başlamışsa o toplumda onun sorgulanması gayet doğaldır. Satanizmin ortaya çıkış gerekçesi de budur. Satanistlere göre insan Tanrı adına köleleştirilmektedir. Öyleyse bütün kötülüklerin kaynağı Tanrıdır. Bu durumda dinin kötü gördüğü şeytan iyi olmalıdır. Din, şeytanî duyguları yok etmek istiyorsa o zaman, dinin yol açtığı kötülüklerle savaşmak için şeytana bağlanmak gerekir! İşte satanizmi doğuran temel düşünce budur.

Orta Çağ Yahudi-Hristiyan dinî dayatmacılığına karşı bir başkaldırı şeklinde gelişen bu hareket, önce dinin insan ve toplum hayatında açık bıraktığı boşlukları büyücülükle doldurmaya çalışır. Bu defa büyücülük dinin yerini almaya başlar. Sanayi Devrimi ve Aydınlanma Felsefesi dönemlerinde ateizm temeline oturur. Sonuçta satanizm, kilisenin egemenliğine karşı dar bir çevrenin gösterdiği aşırı tepkisel bir hareket olarak sahnede yerini alır.

Satanizm, örgütlü bir hareket olarak geçen yüzyılda ortaya çıkmıştır. Modern satanizm, Macar asıllı Anton Szandor LaVey tarafından kurulmuş ve organize bir teşkilât hâline getirilmiştir. LaVey, Hristiyanlığın ve onun Yahudilikten devraldığı mirasın insanları tatmin etmediği, ikiyüzlülüğe yönelttiği düşüncesiyle karşı tez bir din oluşturma yoluna gider.

LaVey'in, satanistlerce kutsal kabul edilen *Şeytanın Kitabı* (The Satanic Bible) adlı eserinin girişinde ilginç bir anekdot yer alır. LaVey, cumartesi gecesi âlem yaparken yarı çıplak vaziyette dans eden kızların arkasından şehvet düşkünlüğü gösteren bazı kimseleri, pazar sabahı ailesi ve çocuklarıyla birlikte kilise mahfilinde oturmuş Tanrının kendilerini bağışlamasını ve onları cinsel arzulardan temizlemesini isterken görmüş. Yine bir sonraki cumartesi gecesi âlemde veya diğer bazı eğlence yerlerinde tekrar eski hâllerine döndüklerine tanık olmuş. İşte o zaman kilisenin insanları ikiyüzlülüğe yönelttiğini, oysa insanın cinsel yapısının dinî telkinlerle yok edilemeyeceğini anlar. LaVey'in gözlemlerine karşı Hristiyanlığın söyleyebileceği hiçbir şey yoktur. Biz de onun gözlemlerini değil, aradığı çıkış yolunu tartışabiliriz ancak. O, Hristiyanlığın insanları ikiyüzlülüğe sevk eden yapısına tepki gösterir-

ken yine onun sınırları içinde kalıyordu. Farklı anlamlar yüklemiş olsa bile Hristiyanlığın sembollerinden hareket ediyordu. Yani reddiyle veya kabulüyle Hristiyan paradigması ve kültürünün içinden konuşuyor, yozlaşmaya başka bir yozlaşmayla karşılık vermiş oluyordu.

Bütün bunlarla birlikte modern satanizm, dayandığı unsurlar yönünden klâsik satanizmden büyük oranda ayrılır. Modern satanizmde Hristiyanlığın yerine sanki batı dünya görüşü konulur. Örneğin şeytan, kendisine tapınılabilecek ve gerçek olarak yaşayan bir varlık sayılmaz. Artık o, daha çok kendi istekleri doğrultusunda yaşayan, kendini olayların akışına kaptırmayan, düşüncelerini kontrol edebilen bir semboldür. Modern satanistlere göre geleneksel olgular geçmişte kalmıştır. Tek değere bağlı kalmayan, farklı değerlere sahip olan güçlü bir toplum meydana getirebilmek için harekete geçilmelidir. Bu amaçla bireycilik ve ateizm esas kabul edilir. Bireycilik, kişinin kendi düşüncesiyle tanınmasıdır. Hayatta yapmış olduğu her şeyi kendisi için yapmasıdır. Herhangi bir Tanrıya inanmak için geçerli bir sebep yoktur. Çünkü varlığı kanıtlanamayan bir şey hakkındaki bilgiler yanlıştır. Bütün varlıklar doğal olarak yaratılmıştır. İnsan ise üstün bir varlıktır. Doğaüstü şeylere inanması, engin bilgisi ve diğer varlıklara karşı güçlü oluşu sebebiyle gereksizdir.

Modern satanizmde şeytan, yasak yerine toleransı, dinsel hayaller ve boş umutlar yerine canlı varlığı, ikiyüzlülük yerine saf hikmeti, nankörlere boş yere gösterilen sevgi yerine onu hak edenlere karşı şefkat ve sevecenliği, bir yanağına vuran öbürünü çevir anlayışı yerine intikam almayı, ruhsal vampirlere ilgi yerine sorumluya karşı sorumluluğu, insanın

ilkel hâlini, fiziksel ve ruhsal zevke götüren bütün günahları temsil eder. (Bk. Prof. Dr. Ahmet Güç, *Satanizm*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2004)

Satanizm teorik anlamda dinlere, özellikle geleneksel Hristiyanlığa karşı modern bir protesto hareketi sayılır. Her hareketin kendi vatanında ister kabul görsün ister kabul görmesin bir sebebi vardır. İnsanı önce kendi uydurmaları adına dine, sonra bilim ve teknolojiye kurban eden batı dünya görüşü, kendi içinde birtakım ayrıkçı veya aşırı tepkisel isyan formlarını beslemektedir. Bu, belki toplum adına bir denge arayışı veya kendine gelme şokudur. Ne olursa olsun ortada gizlenemeyecek bir gerçek vardır: Batı dünya görüşü kendi çıkmazının sınırlarını tüketmek üzeredir. Bundan ötesi ya felâket veya yeni bir kurtuluş yolu olacaktır!

Bizim toplumumuzda, ateizm ve satanizm gibi tepkisellikleri besleyen inanışlar hiçbir zaman karşılık bulmamıştır. Kuşkusuz bunu İslâm'a borçluyuz. İslâm'ın insana, hayata ve dünyaya bakışı akıl ve gerçeklik temellerine dayanmaktadır. Çünkü İslâm, birlik (tevhit) ve barış dinidir. İslâm kültürü, bütün yozlaşmalara rağmen kendi dinamiklerini her zaman canlı tutmayı başarmıştır. Bunlar sayesinde ki tarih boyunca insanlar ve toplumlar, İslâm'dan kalkarak yenileşme ve gelişmenin yolunu açık bulmuştur.

Satanizme zemin hazırlayan asıl önemli sebep insanlardaki manevî boşluktur. Manevî boşluk, giderek toplumsal değerlere karşı bir tür güvensizliğe, dolayısıyla da tepkiye dönüşebilir. Maddî anlamda doyuma ulaşan insanlar, manevî alanda bir tatminsizlik yaşar ve kendini boşlukta hissederse satanizm gibi akımlara ilgi duymaya başlar. Diğer önemli bir sebep de parçalanmış aile yapısıdır. Ailesinde aradığı mutlulu-

ğu bulamayanlar, doğal olarak yeni bir çevre ve farklı bir ortam arayışına girebilir. Bu yüzden satanizmin kullandığı isyan dili gençlere ilgi çekici gelmektedir.

Satanizmin yayılmasında en önemli etken kitle iletişim araçlarıdır. Gerek araçların sağladığı imkânlar gerekse onlara sahip olmanın uyandırdığı farklılaşma duygusu, satanist düşünce ve hareketin geniş genç kitlelere ulaşmasını kolaylaştırmaktadır. Ayrıca satanizmin gençlere ulaşmak için kullandığı kadın, alkol, diğer uyuşturucu maddeler, eğlence partileri vs. gibi başka araçlar da vardır.

Satanizme inanan gençlerin intihara sürüklenmesinin arkasında büyük ölçüde inanç boşluğu, buna bağlı olarak kendini kötü diye bilinene adayarak tersinden kutsal bir eylem gerçekleştirme arzusu yer almaktadır. Bununla birlikte intihar yolunu seçen gençler, kimlere tepki duyarak satanist olmuşsa yine aynı duygularla onlara karşı kendini göstermek istemektedir. Buna bir çeşit oç alma psikolojisi denir. Bazı gençler de satanist propagandanın etkisiyle intihara zorlanmakta, bu şekilde satanist çevrelerce topluma mesaj verilmek istenmektedir.

Dünya görüşü ve kimliğini temellendiren hiç kimse ateizm ve satanizm gibi düşünce ve hareketlerin içinde olma ihtiyacı duymaz. Evet, yaşadığımız toplumda bazı şeyler yolunda gitmiyor olabilir. Belki aile içi sorunlarımız çekilmez boyutlardadır. Ekonomik sorunlar ufkumuzu karartabilir. Bazen kendimize güvenimizi yitirmiş olabiliriz. Unutulmamalı ki bunlar, sadece bize ait ve bugünün dünyasında var olan gerçekler değildir. İnsanlığın başlangıcından beri bütün toplumlarda belki de fazlasıyla görülen ve herkesin başına gelebilecek olaylardandır. Hayatın düz bir yol olduğunu kim söylemiş!

Ömür boyu binlercesiyle mücadele edeceğimiz sorunlarımız olacaktır. Onlara bakarak içimizi karartacağımıza, mücadele etmenin zevk ve güzelliğine vararak ayakta kalmaya çalışalım; kolayı değil zoru seçelim! Aslında her sorun beraberinde bir de çözüm yolu getirir. Önemli olan onu görebilmektir. Ne var ki çözüm yolunu kimse gösteremez bize, kendimiz istersek görür ve buluruz onu. Büyük mutasavvıf Cüneyd Bağdadî'nin dediği gibi “*Aramakla bulunmaz, ama bulanlar ancak arayanlardır.*” İşte insan olmanın farkı budur!

Sözün burasında ünlü İngiliz şair ve tiyatro yazarı William Shakespeare'in bir şiirini (66. Sone, çev. Can Yücel) okuyalım:

*Vazgeçtim bu dünyadan, tek ölüm paklar beni,
Değmez bu yangın yeri, avuç açmaya değmez.
Değil mi ki çiğnenmiş inancın en seçkini,
Değil mi ki yoksullar mutluluktan habersiz,
Değil mi ki ayaklar altında insan onuru,
O kız oğlan kız erdem dağlara kaldırılmış
Ezilmiş, hor görülmüş el emeği, göz nuru,
Ödlekler geçmiş başa, derken mertlik bozulmuş.
Değil mi ki korkudan dili bağlı sanatın
Değil mi ki çılgınlık sahip çıkmış düzene,
Doğruya doğru derken eğriye çıkmış adın,
Değil mi ki kötüler kadı olmuş Yemen'e;
Vazgeçtim bu dünyadan, dünyamdan geçtim ama,
Seni yalnız komak var, o koyuyor adama.*

Görüldüğü gibi şairin hayattan şikâyetleri vardır. İyice bunalmış ve ölümü düşünmektedir. Ancak insanın canına kıy-

ması o kadar kolay değildir. Sonunda bu düşüncesinden vazgeçer. Ayrıca başka sevdikleri de vardır, onları yalnız bırakmak istemez. Böylece ölüm düşüncesini anlamsız ve saçma bulur.

Klasik Hristiyanlığın egemenliğini kırma düşüncesiyle ortaya çıkan, çağımızda da batı dünya görüşünün insanı boğduğunu ve onu çağdaş köle hâline getirdiğini düşünen bir grup insanın öznel tepki ve inanışları ile bizim kendimize özgü sorunlarımız arasında ne gibi paralellikler bulunabilir? Onlar, bir taraftan belli güvencelerle hayatlarını sürdürüp kapitalist dünya düzeninin imkânlarıyla yaşarken, diğer taraftan da hayata dair tepkilerini lüks ve fantezi boyutunda ortaya koyabilir. Çünkü onlar, sadece kendilerine karşı sorumluluk duymaktadır. Oysa bizim hayata dair güvence anlayışımızın onlar gibi sağlam dünyevî dayanakları yoktur. Sorumluluklarımız da öyle; biz sadece kendimize karşı değil; sevdiklerimize, ailemize, hatta toplumumuza karşı sorumluluk hissederiz. Bizim lüks ve fantezimiz belki sorunsuz geçirdiğimiz günlerdir!

Bizi, batılı insandan ayıran bazı temel farklar vardır. Bunlar aynı zamanda ayrıcalıklarımızdır. Onlar bir şey aldığı zaman mutlu olur, biz verdiğimiz zaman. Onlar bir şeyi bulunca heyecanlanır, biz ararken. Onlar sadece sahip olduklarını sever, biz ulaşılması zor olanı severiz. Onlar akıllarıyla düşünür, biz kalbimizle de düşünürüz. Onların beden dili, bizim ruh dilimiz vardır...

Ayrıcalıklarımızın farkında olduğumuz sürece bizi hayattan ve yolumuzdan kimse alıkoymaz. Lüks ve fantezi peşinde koşacak zamanımız yoktur. Bundan dolayı bizim şeytan gibi sembollerimiz olamaz. Bizim inandığımız yüce varlık bir

olan Allah'tır. Bizim için önemli olan onun bize verdiği akıl ve hayattır, hayatın gerçekleridir. Bilgidir, meslektir, iştir; aşk ve ekmektir.

Misyonerlik: Kutsal adına sömürgecilik plânları

İnsansanız her şeye hazırlıklı olmalısınız. Hayatta hiç beklemediğiniz şeylerle hiç ummadığınız yer ve zamanda karşılaşabilirsiniz. Hayatın güzellikleri veya çirkinlikleri bazen geliyorum demeden, bazen de göstere göstere gelir. Hayatta mümkün olmayan hiçbir ihtimal yoktur; her ihtimal her an mümkün olabilir. Hayatın güzelliği ve zorluğu bu ihtimaller dünyasında gizlidir.

İhtimallere karşı tedbirli ve uyanık olan insanların hayatlarında büyük sürprizler olmaz. Bazen bir bilgiyi öğrenirken veya bir tecrübeyi yaşarken pek hoşnut olmayız. Ne işime yarayacak, şimdi sırası mı gibi tepkiler veririz. Bir gün öğrendiklerimiz ve tecrübe ettiklerimiz karşımıza çıkınca da keşke deriz, işi zamanında ciddîye almış olsaydık belki daha çok şey öğrenmiş olurduk.

Türkiye'de yaşamının çok özel bir bedeli olmalı, diye düşünüyoruz. Acaba dünyada, Türkiye gibi herkesin gözü üzerinde olan başka bir ülke var mıdır? Varsa bile ona gösterilen ilgi, Türkiye'ye duyulan ilgi yoğunluğunun boyutlarında mıdır? Sanmıyoruz. Türkiye gerçekten çok özellikli bir ülkedir. Bunu içeriden bakınca fark etmek belki zor olabilir, ama dışa-

ridan bakınca gerçekten ağırlığını gösteren bir ülkedir. Kuşkusuz onu önemli kılan tarihî, sosyal, kültürel, insanî, ekonomik, askerî vs. birçok sebep vardır. Bunları herkes kendine göre yorumlayabilir. Bizce bir sebep çok önemlidir: Türkiye insanı, tarihi, coğrafyası ve kültür değerleriyle dünyada oynamak istenen oyunları bozan bir yerde durmaktadır. Nereye bir tezgâh açsanız orada Türkiye'yi karşınızda buluyorsunuz! Oyuna katmak istiyorsunuz olmuyor, görmezlikten gelmek istiyorsunuz başaramıyorsunuz. Bundan dolayı Türkiye, her zaman oyunbazların canını sıkkan bir ülkedir. Öyleyse ona gününü göstermek lâzımdır!

Türkiye'ye gününü göstermek isteyenlerin kısa vadede kullandıkları iki önemli silâh vardır. Biri ekonomik istikrarsızlık, diğeri terördür. Bu iki belâ, belli bir zaman Türkiye'yi oyalamaya yetebilir. Sonra bunlar etkisini yitirmektedir. O hâlde uzun vadede daha derinden bir şeyler yapmak gerekir. İşte bizim, bazen farkına vardığımız fakat çoğu zaman önemsemeyip geçtiğimiz; hedefi, ülkemizi uzun vadede içeriden çökertmek olan ve milletçe yüzyıllardır hiç de yabancı olmadığımsi bir tehlike: Adı misyonerlik!

Misyonerliğin ne olduğunu, insanlara ulaşmak için hangi yol ve yöntemleri kullandığını milletimiz bilir-se onun, öyle korkulacak veya büyü-tülecek bir tehlike olmadığını anlar. Bu millet, kırk elli yıllık geçmişi ve devlet tecrübesi olan bir millet midir? Hayır; biz, âdeta feleğin binbir çarkın-

dan geçmiş bir milletiz! Yine de sinek küçüktür ama mide bulandırır veya su uyur düşman uyumaz hesabı her zaman uyanık ve bilinçli olmamız gerekir.

Neymiş misyonerlik? Kendini inançlarına ve insanlığın hizmetine adanmış, herkesin yardımına koşan gönüllü barış elçilerinin faaliyetleri! Bunu külâhımıza anlatsınlar! Biz, misyonerlik adı altında hangi faaliyetlerin yapıldığını bilmiyor değiliz.

Misyonerlik faaliyetleri temelde bütün insanlığı hedef alan iki aşamalı bir projedir. Birinci aşama dinîdir ve amacı Hristiyanlığı yaymaktır. Misyoner denilen kimseler, kutsal kabul ettikleri böyle bir amaç için her şeyi yapmayı göze alır. Onları her yerde asker, doktor, öğretmen, gazeteci, sporcu, çevreci, barış gönüllüsü vs. kimliğiyle görebileceğiniz gibi yardım seven bir rahip veya rahibe, çeşitli sosyal faaliyetlerin öncülerinden biri olarak da karşınıza çıkabilirler.

Kısaca Misyoner, kendini kiliseye adayan insandır. Bütün çabası Hristiyan iman ruhunu insanlara kabul ettirmek, böylece Hazret-i İsa ve din büyüklerine yakın olmaktır. Misyonerlik ahlâkında görev kutsaldır. Görev uğrunda her türlü sıkıntıya zevkle katlanılmalıdır. Hizmet için gerekli bütün özveri gösterilmelidir. Buraya kadar her şey güzel, peki yanlışlık bunun neresindedir?

1. Herhangi bir dine davet dolaylı ve sinsi yollardan değil açıkça yapılmalıdır. Davetin gizli yollarla yapılması, olayın arkasında başka niyetlerin olduğunu gösterir. Siz, insanları doğru bildiğiniz yola davet edersiniz; onlar ister gelir ister gelmez, ama sorumluluk sizin üzerinizden kalkmış olur.

2. Hasta, yoksul, işsiz, öğrenci gibi birtakım ihtiyaçları ve-

ya sorunları bulunan kimselerin hedef seçilmesi; insanların durumlarının veya zaaflarının istismar edilmesi din adına yapılan bir faaliyet için hiç de ahlâkî değildir.

3. Misyonerler, faaliyetlerini gerçekleştirirken yaşadıkları sıkıntı ve gösterdikleri özverinin karşılığında herhangi bir çıkar elde etmiyorlar mı? Fazlasıyla elde ediyorlar! Idealizm iddiası olayın yüzeysel boyutudur. İşin gerçek yüzü başkadır. Kiliseleri adına görev yapan misyonerlere, bağlı oldukları hükümetler tarafından özel veya meslekî hayatlarında çok büyük imkân ve kolaylıklar sunulmakta, âdeta gizli bir dokunulmazlık zırhıyla korunmaktadırlar.

4. Misyonerler herhangi bir yerde uzun süre görev yapamaz. Bağlı oldukları kilise tarafından görev yerleri belirli aralıklarla değiştirilir. Çünkü çevreyi iyice tanıdıkları zaman şahsî çıkar peşine yönelme ihtimalleri vardır veya birtakım yanlışları açığa çıkmasın ve çevrenin tepkisini çekecek olaylara sebep olmasınlar diye oradan oraya göreve gönderilirler. Bu da onların bazı yolsuzluk ve çıkar ilişkisi içinde olduğunu, fakat bunun gizlenmeye çalışıldığını gösterir.

5. Batılı insanın kültür hayatında dinlerinden gelen günah çıkarma olgusu vardır. Herhangi bir sebeple günah çıkarmak niyetiyle kiliseye yolu düşen ve misyonerlik yapabilecek özellikleri taşıyan kimseler, misyonerlik faaliyetlerine katılmak şartıyla bağışlanmaktadır. Burada kilisenin kendi insanını istismarı söz konusudur. Bütün bunlar gösteriyor ki misyonerler, ya çıkar duygusuyla veya psikolojik baskılar sebebiyle faaliyetlerini sürdürmektedir.

Misyonerlik projesinin ikinci ve önemli aşaması siyasîdir. Aslında birinci aşama ikincisine geçiş için bir süreçtir. İlk aşı-

ma batının siyasî, askerî, ekonomik ve kültürel yönden yayılcı politikaları ile sömürgeleştirme plânlarına bir zemin hazırlamaktadır. Tarihteki Haçlı Seferleri ve sömürgeleştirilen ülkelerin durumları bunun açık bir kanıtıdır. Batı medeniyetinin belirgin karakteri ekonomik çıkarıcılıktır. Batılılar, bir taraftan kendi dışındaki toplumları sömürgeleştirmekte, diğer taraftan da çıkar pastasını bölüşmek için kendi aralarında savaşmaktadır.

Misyonerliği dinî bir faaliyet olmaktan çıkaran ve onu gerçek amacına taşıyan; batının sömürgeci politikalarının bir parçası hâline getiren sebepler ve bunların göstergeleri nelerdir?

1. Misyonerler, görev yaptıkları ülkelerin bütün özelliklerini bağlı buldukları kiliseler aracılığıyla kendi hükûmetlerine gizlice bildirir. Batılı ülkeler bu yolla, yayılcı ve sömürgeci politikaları adına hedef seçtikleri ülkelerle ilgili bilgi akışını sağlar.

2. Batılı ülkeler İslâm'ı, çıkarıcı politikalarının önünü kesen büyük bir engel olarak görmektedir. Bundan dolayı misyonerler en çok İslâm ülkelerinde faaliyet gösterir. Üstelik İslâm toprakları, İslâm'dan önce büyük oranda onların elindeydi. Bunun için onlara göre İslâm işgalci bir güçtür! Tarihteki Haçlı Seferleri böyle bir düşüncenin ürünüdür. Aynı düşünce, misyonerlik faaliyetleriyle kültür sömürgeciliği yapmakta ve İslâm ülkelerini içeriden zayıflatmayı, zamanı gelince de çöktürmeyi amaçlamaktadır. Böylece misyonerler, emperyalist projenin hem ayağı hem de piyonudur.

3. İslâm ülkelerindeki yabancı okulları kendileri için güvenli bir üs gören misyonerler, buralarda hem serbestçe faali-

yet yapmakta hem de yerli ajan yetiştirmektedir. Bu ajanlara yurt içi ve yurt dışında çeşitli imkânlar sağlanmaktadır. Böylelikle onlar, her türlü gizli emel için kullanılır hâle getirilmektedir.

4. Misyonerlik, medeniyetler arası çatışmaları tetikleyen plânlı bir faaliyettir. Çünkü organize güçlerin ve büyük sermaye gruplarının bu tür çatışmalardan bekledikleri çıkarlar vardır.

5. Misyonerlik, batıdaki tarihî kilise-devlet çatışmasında kilise adına bir güç kazanma mücadelesidir. Kilise, ülke dışındaki misyonerlerinden elde ettiği bilgileri devlete karşı bir koz olarak kullanmakta ve onun gücüne ortak olmak istemektedir. Devlet ise yayılcı ve sömürgeci politikalarını gerçekleştirebilmek için kilisenin yardımına muhtaçtır.

6. Dinler arası diyalog gibi insanlığın yararına olabilecek bazı girişimler, misyonerler tarafından yer yer sabote edilmekte ve amacından saptırılmaktadır.

7. Yehova Şahitleri gibi mevcut Hristiyanlığın doğasını bozan akımlar, bazı ülkelerde misyonerlik faaliyetlerinin destek gücü olarak kullanılmaktadır. Misyonerliğin, Hristiyan iman ruhunu benimsetmek için önce böyle akımlarla mücadele etmesi gerekmez mi? Yehova Şahitleriyle yapılan iş birliği, misyonerliğin gerçek amacını gün ışığına çıkarmaktadır.

8. Sonuçta misyonerlik, hem kilisenin hem de devletin içte ve dışta güç kazanmak adına Hristiyanlığı bir araç olarak kullanmasıdır. Amaç Hristiyanlığın yayılması olsaydı, batılı devletler kendi içlerindeki ateistlere ve satanistlere karşı veya toplumda kaybolan din duygusunu geliştirmeye yönelik daha etkin bir faaliyet gösterirdi. Eğer yapılan bu değilse o zaman

misyonerlik, gerçek anlamda din istismarcılığından başka bir şey değildir.

Şimdi böylesine çok yönlü, karmaşık, gizli, kirli ve karanlık ilişkilerle yürütülen bir faaliyete karşı duyarsız kalmak mümkün müdür? Okuduğumuz kitaplarda, seyrettiğimiz filmlerde, dinlediğimiz müziklerde, kullandığımız eşyada bu faaliyetin sinsi izlerine rastlayabiliriz. Türkiye’de anaokulu çağındaki çocuklar “Allah baba” diye dua ediyor ve normal konuşmalarında bu deyimini kullanıyorlarsa, bu durum misyonerlik faaliyetlerinin ne derece sinsi, plânlı ve derinden yürütüldüğünü göstermez mi? Demek ki misyonerler, görev yaptıkları ülkelerde sadece bire bir insan avlama politikası gütmüyor. Bununla birlikte o ülkelerin kültürel dokusunu bozuyor; kendi değerlerini, kullandığı sembolleri ve dili empoze etmeye çalışıyor.

Prof. Dr. Ali A. Mazruî’nin *Afrikalılar* adlı kitabında yer alan bilgiye göre Kenya’nın ilk başbakanı Jomo Kenyatta (1889-1978), misyonerlerin gayesini çarpıcı bir biçimde söyle dile getirir: “*Hristiyanlık Afrika’ya geldiğinde Afrikalıların toprakları, Hristiyanlarınsa Incilleri vardı. Hristiyanlar bize gözlerimizi kapayarak dua/ibadet etmemiz gerektiğini öğretiler. Gözlerimizi açtığımızda onlar bizim topraklarımızı, biz de onların Incillerini almıştık.*”

Misyonerlik faaliyetleriyle etkili mücadele edebilmek için onların gaye ve yöntemlerini çok iyi bilmeli, kendimizi tanımalı, zaaflarımızın istismar edilmesine izin vermemeli ve kültürel değerlerimize sahip çıkmalıyız. Bunun için;

1. Tarihi hoşgörü ve birlikte yaşama tecrübemize gölge düşürücü hareketlerde bulunmamalıyız.

2. Din ve vicdan özgürlüğünü engelleyici nitelikte herhangi bir olaya sebebiyet vermemeliyiz. Çünkü herkes bir inancı seçme, yaşama, öğrenme ve tebliğ etmede özgürdür.

3. Dinleri bir rekabet ortamına sokmamalıyız. Çünkü dinler propaganda malzemesi yapılamaz.

4. Hristiyanlığı hedef almamalı ve Hristiyan vatandaşlarımızı herhangi bir şekilde rencide etmemeliyiz.

5. Misyonerlik faaliyetlerini abartmadan, dolayısıyla reklâmını yapmadan onlarla mücadele etmeliyiz.

6. Misyonerlik faaliyetlerinin üreyebileceği bataklıkları kurutmak için devlet ve millet olarak açlık, yoksulluk, işsizlik ve cehaletle bilinçli mücadele etmeliyiz.

Esasında sosyal ve kültürel amaçlı bir hareket, toplumların sorunlu kesimlerine dayanarak hedefine ulaşmayı umuyorsa baştan kaybetmiş sayılır. Kendi toplumuyla sorunlu olan kimselerin başka toplumlara faydası dokunmaz! Misyonerlik faaliyetlerinin çıkmazının ve başarısızlığının arka plânındaki gerçek işte budur.

Ayrıca misyonerler, bir ülkede amaçları için kullanabilecekleri sağlam ve kişilikli insanlar bulamıyor ve faaliyetlerini sorunlu tiplerle sürdürmek zorunda kalıyorsa o ülke, içeriden yıkılamayacak kadar güçlüdür. Gurur duyarak söylemeliyiz ki Türkiye böyle bir ülkedir ve Türkiye’de yaşamak bir ayrıcalıktır!

Hurafe: Aklın iptali

Din adına ileri sürülüp benimsenen batıl inanç ve uygulamalara hurafe adı verilmektedir. Genel olarak hurafe, akla ve

gerçeğe uymayan her türlü söz ve davranışa denir. Bu tür inanç ve uygulamalar, iyilik veya kötülük getirebileceğine inanılan kuvvetler için kullanılır.

Tarih boyunca bütün dinler hurafelerle savaşmış, ama hurafeciliğin kökü hiçbir zaman kurutulamamıştır. İnsanın ol-

duğu her yerde iyiyle kötünün, doğruyla yanlışın, haklıyla haksızın, güzelle çirkinin mücadelesi sürüp gittiği gibi gerçekle yalanın, dinle hurafenin mücadelesi de devam edip gidecektir.

Her kültürün bir hurafe tarafı vardır. Hurafe, ilâhî mesajın insan eliyle saptırılması, dejenere edilmesi demektir. Aslında dinler, hurafelerle mücadele ede ede sürekliliğini korur. Böylece kendilerine hayat veren temel dinamikler diri tutulmuş olur.

Hurafe beşerî bir olgudur. Eğer bir inanç sistemi kendi bağlularının aklını, kalbini ve ufkunu tam dolduramazsa; insanı her cepheden kuşatamazsa o zaman insanlar, aradaki boşlukları hurafe üreterek doldurur. Hurafe kültürü, aynı zamanda ulaşılmaz olana bir muhalefet kültürüdür. Dinin özüyü le din mensupları arasında aşılmaz duvarların örüldüğü toplumlarda hurafecilik kendine her zaman bir zemin ve taraftar bulmuştur. Elbette hurafenin kaynağı cahilliktir, ama hurafeden önce onu doğuran şartların sorgulanması gerekir.

Bilim adamları hurafelerin, genellikle otantik dinî metinlerin zamanla yok olması ve geçmiş milletlere ait bazı batıl inançların yeni dine taşınması yoluyla oluştuğunu söyler. Yine medeniyetin ilerleyişi, buna bağlı olarak inanç biçimlerinin farklılaşması hurafeyi besleyen sebeplerden sayılmaktadır.

İslâm, hurafeye karşı en somut ve kesin tavrı ortaya koyan, daha doğrusu hurafeyi yok etmek için gönderilen bir dindir. Bu amaçla sihir, büyü, fal ve bunların ürünü olan her türlü nesne İslâm tarafından açıkça yasaklanmıştır. Ne var ki *Kur'an*, bizzat Hazret-i Peygamber tarafından yazılı bir metin

hâline getirilmesine ve Müslümanlarca ezberlenmesine rağmen İslâm toplumu, hurafelerden korunmak için zorlu mücadeleler vermiştir. Çünkü İslâm'ı kabul eden çeşitli din mensupları, eski dinlerine ait bazı kült ve alışkanlıkları bir kültür olarak İslâm toplumuna taşımıştır. Bu durum özellikle İslâm'ın hızlı yayılma dönemlerinde görülmektedir. Sonra hurafeyi besleyen sebepler arasında cahillik önemli bir etkiye sahiptir. İslâm'ı ana kaynaklarından öğrenip toplumu aydınlatmak için yeterli sayıda din bilgininin yetişmediği dönemlerde, hurafe doğru bilginin yerini almaktadır. Ayrıca Hazret-i Peygamberin hadislerinin, onun sağlığında yazılı hâle getirilmemesi, hadis diye birçok uydurmanın İslâm kültürüne girmesine sebep olmuştur.

Genel olarak beş çeşit hurafe vardır:

1. *Allah'ın ilâhlığıyla ilgili olanlar.* Allah'ı herhangi bir maddî varlık şekline sokmak, maddî varlıklara benzetmek veya maddî varlıkla birleştirmek, sıfat ve fiillerinden birini yaratıklara nispet etmek batıl inançtır.

2. *Gelecek bilgisi.* Geleceği Allah'tan başka kimse bilemez. Bununla birlikte, halk arasında bazı saygın kabul edilen kişilerin geleceği bileceğine inanılır. Ayrıca yıldız, kitap, el, kahve fincanı, su vb. şeylere bakarak yapılan falcılık da İslâm öncesi dönemlere ait batıl inançlardandır. Günümüzde medyum ve astrologların sözleri de bu tür kehanet ve falcılıktan başka bir şey değildir. Falcılığın her türü *Kur'an*'da açıkça yasaklanmıştır: “*Ey iman edenler! Şarap, kumar, dikili taşlar (putlar), fal ve şans okları birer şeytan işi pisliktir; bunlardan uzak durun ki kurtuluşa eresiniz.*” (Maide, 90)

3. *Uğur veya uğursuzluk saymak.* Bazı hayvanları görmenin veya onların sesini işitmenin, belirli gün ve zamanlarda iş

yapmanın veya yapmamanın; mavi boncuk, hayvan boynuzu gibi şeyleri takmanın, kötü ruhları savmak için tahtaya vurma, aynanın kırılmasının, bazı sayıların vs. uğurlu veya uğursuz sayılmasının İslâm'la uzaktan yakından hiçbir ilgisi yoktur. Bunlar çeşitli kültürlerle ait halk hurafeleridir.

4. *Ölülerden yardım ummak*. Herhangi bir konuda yardım istemek veya dilekte bulunmak amacıyla bir ölünün türbesini ziyaret ederek mum yakmak, bez bağlamak ve adak adamak gibi bütün inanç ve davranışlar tamamen hurafedir.

5. *Cinlerle ilgili inançlar*. Kur'an bize cinlerin varlığını haber veriyor. Tıpkı insanlar gibi Allah'ı tanımak ve ona ibadet etmekle yükümlü olduklarını bildiriyor. Ancak onların niteliği, faaliyetleri ve insanlarla ilişkileri hakkında bilgi vermiyor. Cinlerle ilgili halk arasında dolaşan birçok yanlış bilgi ve rivayet ise hurafeden başka bir şey değildir. (Bk. "Hurafe", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 18)

Hurafe, akla ve gerçeğe uymayan her türlü söz ve davranıştır, demiştik. Bu sebeple din dışı konularda, hatta bilimde bile hurafe olabilir. Örneğin evrim teorisi gibi kanıtlanmamış bir teori de hurafedir. Bunları modern hurafe olarak değerlendirmek mümkündür.

Ayrıca bazı düşünürler, teknolojinin büyük bir hurafe kültürü ürettiğini; ona, gerçek işlevinin dışında bir anlam yüklediği zaman kendisinin de bir hurafeye dönüştüğünü, böylece dinin yerini almaya çalışarak insanları saldırgan ve vahşi bir hâle getirdiğini söylemektedir.

İşin aslı şudur: İnsan anlamadığı, bilmediği ve ulaşamadığı şeyleri gözünde büyütür. Onlara doğüstü birtakım güçler yükler. Böylece kendine bir koruma alanı oluşturur. Aklın, mantı-

ğın, doğru bilginin egemen olduğu bir anlayışta bu tür sığınmacılıklara yer yoktur. Allah insana akıl vermiştir, insan onu kullanmasını bilmelidir. Kitap ve peygamber göndermiş, doğru yolu göstermiştir. Öyleyse insan, doğru yolda yürümelidir.

Hurafe, akıl ve doğru bilginin olmadığı her yerde vardır. Onun eskisi veya yenisi olmaz; soyut, somut hemen her konuda görülür ve sürekli değişir. Onu korkular, beklentiler ve umutsuzluklar davet eder. Hurafelere inanmak, insanın kendini kandırmasından başka bir şey değildir. Sonuçta aklın ve mantığın işlevsizleşmesidir, başka bir ifadeyle yenilginin mazetidir!

Ateşten çember

İnsan yaşadıkça kirleniyor ve kirlilikleri görüyor, demiştik. Ateizm, satanizm, misyonerlik faaliyetleri ve hurafeciliği bu bağlamda değerlendirmiştik. Bunlar kirlenmenin zihinsel boyutunun göstergeleridir. Bir de içki, uyuşturucu madde ve sigara bağımlılığının yarattığı bedensel kirlenme olayı vardır. Bu maddeler insan sağlığını sürekli tehdit eder. Aslında bunların kullanımından doğan zararları herkes bilir. Ne var ki insan, bazen kendine zarar veren davranışlardan bir türlü vazgeçemez!

Gençlik yıllarında farklı olmak, kendimizi göstermek, çevremizin uygun bulmadığı, yasak gördüğü şeylere ilgi duymak gibi duygularla başladığımız, sonra da bir türlü bırakamadığımız alışkanlıkların başında sigara ve içki gelir. Kumar ve şans oyunları ise parasal yönden bir kirliliktir. Bu tür oyunlarla zi-

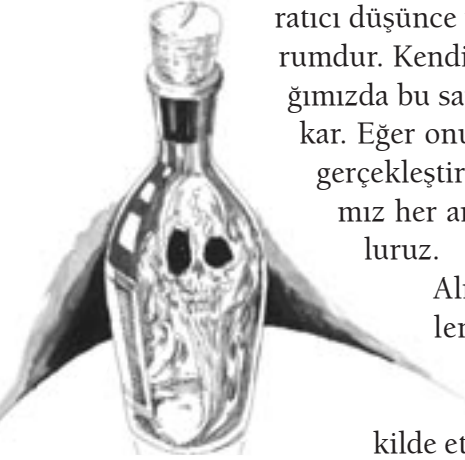
hinsel ve bedensel yapımızın yanında ruhsal yapımız da kirlenir. Kazanma hırsı, kaybetme korkusu, gerçekçi olmayan hayaller, gerçekte ise yitirilen emek ve paralar, çevremize verdiğimiz zararlar... İnsanın bunları düşünmemesi mümkün müdür? Diğer taraftan gençlik zaaflarını yok saymak da insan gerçeğini tanımamaktır. Böylesi alışkanlıklardaki ısrar, biraz da çevremizin bize gösterdiği tepkiyle orantılı olarak sürdürülmektedir. Burada suçu sadece kendimizde değil, belli ölçüde çevremizin bize karşı tutumunda aramak gerekir.

Olaya bir de şu açıdan bakalım: Farklı olmak, kendimizi göstermek ve gerçekçi olmayan hayallere sığınmak duygusu neden hep yasaklar üzerinden gelişir? Bu noktada sorunu kendimizde aramalıyız. Gençlik dönemimizde, eğer kendimizi çevremize kanıtlayabileceğimiz yetenek ve başarılarından yoksun olduğumuzu düşünürsek, önümüzde yasak yollardan başka bir seçenek kalmadığını zannederiz. Oysa her insanın kendine göre bir yeteneği ve bundan kaynaklanan başarıları vardır. Bunların ortaya çıkarılması sanıldığı kadar kolay değildir elbette. Ailemizin ve yakın çevremizin bu konuda bize yardımcı ve yol gösterici olması gerekir.

Öte taraftan, birtakım zararlı alışkanlıkların ilginç birer zevk dünyası vardır, ama bu dünya sahte bir alandır. Sahte dünyalarda oyalanmak bazen bir çaresizliğin sonucudur. Çaresizlik ise kendine güvensizliğin bir yanmasıdır. Kendine güvensizliğin yarattığı çaresizlik sarmalı insanı kısırlaştırır, ya-

raticı düşünce ve eylemi öldüren bir durumdur. Kendimizi fark etmeye başladığımızda bu sarmal hemen karşımıza çıkar. Eğer onu dağıtacak bir karşı çıkış gerçekleştiremezsek, zorda kaldığımız her an onu yanı başımızda buluruz.

Alışkanlıklar bazen de etkilenme yoluyla gelir. Aile çevremizdekiler veya arkadaş grubumuz bir şekilde etkiler bizi. İnsan, çoğu de-

fa kullandığı dilin, yaşama biçiminin,

algılarının ve tepkilerinin yaşadığı çevreye veya ortama göre şekillendiğini görür. Bu durumu, çevre ve ortam değiştirmeden daha iyi fark eder. Kişiliğin gelişim sürecinde kuşkusuz etkilenmeler olacaktır. Ne var ki etkilenme psikolojisi, özgürlüğümüzün önünü keser ve pasif bir duruş biçimi olarak hayatımıza sinerse birey olma şansını yitiririz. Elbette etkiye açık olacağız, fakat etkileri tartarak, tartışarak, sorgulayarak almak durumundayız. İşte o zaman benliğimizi kaybetmeyebiliriz.

Gençlik ve olgunluk çağlarında sağlığımızın ve elimizdeki imkânların kıymetini yeterince bilemeyebiliriz. Çünkü bir şey sorun olarak karşımıza çıkmadıkça onu anlamak gerçekten zordur. Her konuda böyleyiz ve bu durum bizim en temel karakteristik özelliğimizdir. Dünyayı ve hayatı sorunlar cephesinden algılamak kültürümüzün mayasında vardır. Olaylar karşısında baştan bir görüşümüz, kullanabileceğimiz bilgilerimiz olmuş olsaydı belki onlara, önce sorunlar cephesinden

değil de olgular açısından bakmayı deneyebilirdik. Ne yazık ki böyle donanımlardan yoksun yetişiyoruz. Hayata sorunları aşarak bakmak, ilkeli ve dengeli olmak demektir. Bu da kişilik yapısıyla ilgili bir durumdur. İlkesizlik ve dengesizlik çıkmazında tutunacağımız her alışkanlık sonuçta bizi pasifleştirecek, böylece zihinsel, bedensel ve ruhsal yönden bir çöküntüye sürükleyecektir.

Hayatta her zaman kapılar ve köprüler vardır. Alışkanlıklarımıza tutsak olmamak için en etkili ve kestirme yol irade gücümüze işlerlik kazandırmaktır. İradesini kullanmasını bilen, ne başkaları tarafından istismar edilir ne kirletilebilir ne de yapay heveslerle bedensel sağlığına ve parasal varlığına zarar verebilecek şeyleri kullanma veya yapma ihtiyacı duyar. Bu bağlamda insan olmak, iradesini kullanmak demektir. İradesini kullanmak ise özgürleşmek, kendini her türlü bağımlılıktan uzak tutmaktır.

Din: Güvenlik alanı ve kurtuluş yolu

Korunmak ve sahip olmak duygusu hayatı açıklayan iki temel kavramdır. Edindiğimiz bütün bilgi ve tecrübeleri bu iki duygu adına kullanırız. Korunmak isteriz, çünkü zarara uğramak hayat fonksiyonlarımızı yitirmek anlamına gelir. Sahip olmak isteriz, çünkü varlığımızı sahip olduklarımızla gösterme imkânı buluruz.

Hayat düz bir yol değildir. Bir tarafta çakıl taşları, dikenler ve uçurumlar, diğer tarafta dinlenme yerleri, güvenli korumaklar ve silâhlar vardır. Her insan için bu böyledir ve deği-

şen, olgunun kendisi değil araçlardır. Unutmamalı ki yol varsa yolcu ve yol gösterici de var demektir. Yine yol varsa elbette gidilecek bir yer ve ulaşılabilecek bir hedef de olacaktır!

Buraya kadar korunmamız gereken engeller üzerinde konuştuk. Şimdi biraz da sahip olmamız gereken değerler üzerinde söyleşelim.

İnsan, hayatta bazı soruların cevabını kolay kolay bulamaz. Nereden geldik, nereye gidiyoruz soruları bu tür zorlu sorulardandır. Nereden geldiğimize dair bazı düşüncelerimiz vardır. Bunların bir kısmını yaşayarak öğreniriz. Örneğin bir anne ve babadan, belli bir zamanda ve yerde doğmuş olmak gibi. Bir kısmını da bilimsel araştırmaların verilerinden öğreniriz. Madde, hareket, varlık, yokluk, öz, değişim, bilinç vs. hakkındaki bilgilerimizi bilim yoluyla elde ederiz. Gelgelelim nereye gidiyoruz sorusuna cevap bulmak o kadar kolay bir iş değildir. Diğer taraftan sonumuz ne olacak, ölüm yok olup gitmek midir, türünden sorular ürkütür bizi. Ölümden sonraki hayat, dünyada yaptıklarımızın karşılığını görüp görmemek, sonsuzluk vs. konularda soracağımız sorulara alacağımız cevapları dinden başka hiçbir yerde bulamayız ve bu konuda bilim pek işimize yaramaz.

Ölüm düşüncesi, bütün soğukluğuna rağmen her zaman olumsuz bir düşünce değildir. Aslında ölüm, kaçınılmaz bir gerçektir ve insanın ona karşı hazırlıklı olması gerekir. Belki ölüm değil de ölümden sonrasının belirsizliği korkutmaktadır bizi.

Düşünce ve şiirde eskiyle yeni arasında sağlam bir köprü kuran ve modernleşme dönemi Türk şiirinde çığır açmış usta bir şair olan Yahya Kemal, o ünlü şiirinde (Sessiz Gemi) ölümlü, dönüşü olmayan bir yolculuğa benzetir:

*Artık demir almak günü gelmişse zamandan,
Meçhule giden bir gemi kalkar bu limandan.*

*Hiç yolcusu yokmuş gibi sessizce alır yol;
Sallanmaz o kalkışta ne mendil ne de bir kol.*

*Rıhtımda kalanlar bu seyahatten elemli,
Günlerce siyah ufka bakar gözleri nemli.*

*Bîçare gönüller! Ne giden son gemidir bu!
Hicranlı hayatın ne de son matemidir bu!*

*Dünyada sevilmiş ve seven nafile bekler;
Bilmez ki giden sevgililer dönmeyecekler.*

*Birçok gidenin her biri memnun ki yerinden,
Birçok seneler geçti; dönen yok seferinden.*

“Fikri ve duyguyu canlı bir şey gibi yaşamayı bilmiyoruz.” der, Ahmet Hamdi Tanpınar. Oysa duygu ve düşünceleri canlı bir şey gibi yaşamak insan için mükemmel bir tecrübe kaynağıdır. Tıpkı ölüm duygusunda olduğu gibi. Ölüm duygusu, hayatın belli dönemlerinde sarsıcı bir şekilde yoklar insanı. Böylece yapıp ettiklerini veya yapmayı tasarladıklarını değerlendirme imkânı bulur. İnsan, bazen de yakınlarından veya sevdiklerinden

Yahya Kemal Beyatlı
(1884-1958)

birinin ölümü karşısında aynı durumu yaşar. Bu sebeple ölüm duygusu, tüketen değil üreten ve çoğaltan bir duygu olarak insanın önüne çıkar. Hayata dair yeni zenginliklere kapı açar. Ölüme yoğunlaşan insan, geleceğin ve ölümsüzlüğün sınırlarını zorlar.

Aslında insan, fiziksel ve ruhsal hayatında iki farklı arayışı iç içe yaşar. Bunlardan biri özgürlük, diğeri güvenlik arayışıdır. Özgürlük dış, güvenlik iç dünyayla ilgilidir. İç dünyasında güvenliğe ulaşamayan dış dünyasında özgürlüğü yakalayamaz. İç dünya hayat aracının motoru gibidir. Dış dünyadaki başarı iç dünyanın sağlıklı işleyişine bağlıdır. İşte din, insana iç dünyasının sağlıklı işleyişi için bir güvenlik alanı sunar. Ona, nereden geldiğini ve nereye gideceğini, kim olduğunu, varlığı, varoluşu, sonsuzluğu vs. gösterir. İnsan bu bilgilerle dış dünyasını plânlar ve düzenler. Güvenlik alanını sağlam temellere oturtan insan, dışı doğru özgürlük alanını daha kolay oluşturur.

Türkiye'nin uluslararası ilk büyük hukukçularından ve aynı zamanda saygın bir bilim ve düşünce adamı olan Ali Fuat Başgil, *Din ve Lâiklik* adlı kitabıyla bu konuda geniş ve sağlam bir bakış açısı ortaya koyar. Bu kitap, konusunda Türkçe yazılmış ilk kaynak eserlerden biridir. Ayrıca yine onun, *Gençlerle Başbaşa* adlı hacimce küçük, ama muhtevası büyük çok kıymetli bir eseri daha vardır.

Ali Fuat Başgil, *Din ve Lâiklik* adlı kitabında hayat, bilim ve din ilişkisi üzerine aydınlatıcı düşünceler geliştirir:

“Hayat muamması (bilmece) önünde ilim daima hayrette kalmış ve kalacaktır. İnsan, bilgide ne kadar ilerlerse ilerlesin, bir an sonra ne olacağını görüp kestiremeyecektir. O hâlde in-

san için makul (akla uygun) olan, inkâr ve temerrüt (inatçılık) değil, teslimiyettir. Bu da İslâmiyet'in gösterdiği yoldur.

Ihtiraslarımın (aşırı hırs, tutku) esiri ve hayallerimin oyuncağı olmamak için düşünmeliyim ki dün yok idim, bugün var oldum. Uykudan uyanır gibi uyandım. Büyüdüm. Ağladım, güldüm. Sevdim, sevindim. Okudum, öğrendim...

Hayat denilen bu harika muammayı, Allah hakikatini bırakıp da kör bir tabiatın eseri ve cansız, şuarsuz maddenin bir devamı görmek, üstünü aşığı ile, canlıyı camit yani cansızla, kıymeti sıfır ile izaha kalkışmak olmaz mı? Böyle bir izah ise zarurî olarak gayriilmî değil midir?"

Evet din, hayatı açıklayan ve anlamlandıran bir yoldur. Öyleyse dinin ve onun insana sunduğu bilgilerin doğru anlaşılması gerekir.

Din sadece insan hayatı açısından değil, insanlar arası ilişkiler ve toplum hayatı açısından da başroldedir. Toplumların tarihini inceleyenler, önce onların dinlerini görür. Çünkü din, bireyden topluma hayatın her alanında kendini hissettiren bir olgudur.

Ne var ki tarih boyunca din konusunda yapılan niteliksiz tartışmalar insanların kafasını her zaman bulandırmıştır. Bunun başlıca sebebi, din konusunda doğru bilgilerin yeterince insanlara ulaştırılmamış olmasıdır. Din ve dinin kaynağı hakkında sağlıklı bilgileri nereden ve nasıl öğreneceğiz? Kutsal kitabı ve peygamberi doğru tanımanın yolu nedir? Dinin gerçekleriyle din diye sunulan bilgileri birbirinden ayırmanın bir yöntemi var mıdır? Bu ve benzeri soruların cevabı belli bir bilgi birikimini gerektirmektedir. Günümüzde din adına konuşanların yeterliliği her zaman tartışmaya açık bir husustur.

Acaba sorgulanmak istenen din midir, yoksa din adına ileri sürülen uydurmalar mıdır? Bunları birbirinden ayırmak kolay olmamakta ve çoğu zaman hatlar birbirine karışmaktadır.

Biz, bütün bu tartışmaların uzağında ve kendimizle baş başa kalarak düşünmeli, tercihlerimizi somutlaştırıp hayata geçirmeliyiz. Din ve dinin gerçekleri karşısında söyleyecek hiçbir şeyimiz olamaz. Hepimiz, bir olan Allah'ın varlığına, onun insanlığa göndermiş olduğu peygamberlerine ve kitaplarına, ahiret hayatına inanıyoruz. Dinin buyruklarını yerine getirmede zorluklarımız, tembelliklerimiz veya eksikliklerimiz olabilir. Bunlar bizi din dairesinin dışına çıkarmaz. Ali Fuat Başgil'in bu konuda da çok hoş bir sözü vardır: “*Dinen günahkâr olmak, dini sevmeye ve dindarın tükenmez saadetini imrenmeye mâni (engel) değildir.*” Olay bundan ibarettir. Bu duygumuzu koruduğumuz sürece gelgitlerimizi aşmak zor olmayacaktır.

Öncelikli olarak dinimizin temel kitabı *Kur'an*'ın doğru bir tercümesini edinip anlamaya çalışarak okumalıyız. İnandığımız kitap bize ne anlatıyor, bunu bilmek ve öğrenmek asıl görevlerimizin başında gelmektedir. Hemen ardından Peygamberimizin hayatı ve hadislerini yine doğru bir kaynaktan öğrenmeliyiz. Sonra? Sonrası bize kalmış bir iştir! Allah bize akıl ve düşünme yeteneği vermiştir. Belli bir bilgiye ve hayat tecrübesine de sahibiz. Artık inanç dünyamıza şekil verme maharetini kendimiz göstermeliyiz. Din ve dinin öğretileri ulaşılamaz veya okumakla anlaşılabilir bilgiler değildir. Herkes kendi gücü oranında onlara ulaşabilir. Zaten sorumluluklarımız da kendi gücümüzle sınırlı değil midir? Güç ve imkânlarımız neyse onlardan sorumluyuz.

Bu konuda günümüzün gençlerine düşen önemli bir görev vardır: Din adına inkârcı veya savunmacı yaklaşımlara iltifat etmemek. Bu iki yaklaşımın ortak özelliği insanları aptal yerine koymaktır! İlk insandan beri var olan bir gerçek yok sayılabilir mi, ya da var olan bir şeyin varlığını savunmaya kalkmak, onun hakkında gizli bir şüphe taşımak değil midir? Böy-

le bir yaklaşım insanın kendine olan güvenini sarsar. Onlara sorarsanız gerçekleri kendilerinden başka kimse görmez, bilmez ve anlamaz! Böyle bir şey olur mu? Bu, insanı küçümsemektir, daha doğrusu onu tanımamaktır. Her insan neyin doğru, neyin yanlış ve neyin gerçek, neyin gerçek dışı olduğunu bilebilecek yetilere sahiptir. Tabii biz bu yetilerimizi işletmezsek, başkaları onları yok sayar ve istismara kalkışır.

Bizim dinimiz İslâm'dır. O, en son ve kusursuz bir dindir. İslâm'ın özü; Allah'ın varlığına ve birliğine, Hazret-i Muhammed'in onun peygamberi olduğuna ve ahiret hayatına inanmaktır. İslâm'ın bütün ilkelerinin amacı ahlâk ve adaleti korumaktır. İnsanlar arasında köklü bir ahlâk ve adalet anlayışı olmadan barış, huzur ve hoşgörü ortamı gerçekleştirilemez.

“Allah sizin ne dış görünüşünüze ne de mallarınıza bakar. O, sadece sizin kalplerinize ve işlerinize bakar.” diyen Peygamberimiz (Müslim, “Birr”, 33), doğrularımızı başkalarıyla paylaşırken uymamız gereken bir altın kuralı şöyle ifade ediyor: *“Kolaylaştırınız, güçleştirmeyiniz, müjdeleyiniz, nefret ettirmeyiniz.”* (Buhârî, “İlim”, 12)

Kur'an, “Asr” suresinde bize bir insan tanımı ve hayat felsefesi sunuyor. Yüce Allah buyuruyor ki: *“Asra (yüzyıl, ikinci vakti) yemin olsun ki gerçekten insan hüsrandır. Ancak iman edip iyi işler yapanlar, birbirlerine doğruyu ve sabretmeyi tavsiye edenler bunun dışındadır.”*

İman etmek, yaratıcı gücü bilmek ve onu tanımaktır. Bütün evreni yoktan var eden gücü bilip tanımayan, kendi varlığını sağlam bir temele oturtamaz. Bundan dolayı varoluş bilinci, yaratıcı bir güce inanmayı gerektirir. Bu, insanı dışı doğru bir açılım içinde tanımlamadır. İçeride doğru tanımlama

ise insan iradesi üzerinden yapılmaktadır. Bu da varoluş bilincinin kendini iyi işlere adanması anlamına gelmektedir. Böylece insan, yüce bir güce bağlanan, iradesini kullanarak iyi işler yapan bir bağlamda tanımlanmış olur. Bu tanımlamada insan bireysel açıdan ele alınmaktadır.

Bu surede, bir de insanın hayat içinde tanımı yapılmaktadır. Bu tanımda insan ilişkilerini düzenleyen, ilişkilere anlam kazandıran ve onları işlevsel kılan bir nitelik öne çıkarılmaktadır. Yani doğruyu ve doğruya ulaşmak için karşılaşılan zorlukları göğüsleyebilecek bir anlayış, kısacası sabretmeyi öneren bir yaklaşım söz konusudur. Çünkü hayat, zıtlar arasında amansız ve sürekli bir mücadeledir. Bu mücadelede olumlu tarafta olmayı ve hayatın güçlüklerine karşı yılmamayı önermek, varoluş bilincinin kendini göstermesi ve bir hayat felsefesine sahip olması demektir. Bu ise insanın sosyal tanımıdır. Sözün özü; ancak Allah'a iman eden, iyi işler yapan, birbirlerine doğruyu ve sabretmeyi önerenler gerçek insan oluşu yakalayabilir. Bu alanın dışında kalanlar ise kendilerini gerçekleştirmeye şansını kolay kolay bulamaz.

Buradan hareketle bir Müslümanın sorumluluk alanlarını şu başlıklar altında toplamak mümkündür:

1. Allah'a ve peygamberine karşı görevleri,
2. Kendine karşı görevleri,
3. Ailesine karşı görevleri,
4. Ülkesine ve milletine karşı görevleri,
5. Bütün insanlara karşı görevleri,
6. Doğal çevreye ve diğer varlıklara karşı görevleri.

Bu çerçevede iyi bir Müslüman, neye inanıp inanmayacağını ve neleri yapıp yapmayacağını bilen insan demektir.

İslâm dini inanç, ibadet, ahlâk, bireysel ve toplumsal hayat açısından insanı bir bütün olarak muhatap alır. İslâm'ın öngördüğü insan modelinin bilinen belli başlı nitelikleri şunlardır:

1. Allah'a inanan ve ibadet eden,
2. Peygamberinin yolundan giden,
3. Allah ve peygamber sevgisini her şeyden üstün tutan,
4. Dininin öğretilerini bir bütün olarak kabul eden,
5. Annesine ve babasına karşı saygılı olan,
6. Eşini ve çocuklarını seven, onlara karşı merhametli davranan,
7. Yakın ailesini ve akrabalarını ihmal etmeyen,
8. Komşularıyla iyi geçinen,
9. İnsan öldürmeyen,
10. Yalan söylemeyen,
11. Hırsızlık yapmayan,
12. Emanete ihanet etmeyen,
13. Sözünde duran,
14. Zina suçu işlemeyen,
15. Kimsenin namusuna tecavüz etmeyen ve göz dikmeyen,
16. Kumar oynamayan,
17. İçki içmeyen,
18. Haksız kazanç peşinde koşmayan,
19. Dinen şüpheli olan şeylerden sakınan,
20. İsraftan kaçınan,
21. Cimri olmayan,
22. Kendi sağlığına zararlı olan şeyleri yapmayan,
23. Başkalarına iftira atmayan,
24. Kimseye kötülük yapmayan ve kötülük düşünmeyen,
25. Kin gütmeyen,
26. İnsanlara üstten bakmayan,
27. Özü sözüne, içi dışına uygun ve dosdoğru olan,

28. Bilmediği bir şey hakkında konuşmayan,
29. Bilmediklerini öğrenen ve öğrendiklerini hayata geçiren,
30. İbadetlerine gösteriş katmayan,
31. Zorluklara karşı sabretmesini bilen,
32. Haksızlık karşısında susmayan ve bir şekilde tavır koyan,
33. Yetimlerin hakkını gözetan,
34. Yoksullara ve ihtiyaç sahiplerine yardım eden,
35. Çevresindeki insanları koruyan,
36. Yaptığı her işte insanlara faydalı olmaya çalışan,
37. Yaşadığı çevreyi kendisine Allah'ın bir emaneti sayan,
38. Dini, vatani ve milleti için hiçbir özveriden kaçınmayan, bu uğurda gerekirse seve seve ölümü göze alan,
39. Sevdiğini Allah için seven ve sevmediğini Allah için sevmeyen,
40. İyiliği emreden, kötülükten sakındıran,
41. Hayatı boyunca iyi bir Müslüman olmayı kendine amaç edinen.

İşte, İslâm'ın öngördüğü insan modeli budur!

Milletimiz tarih boyunca İslâm sayesinde büyük başarılar imza atmıştır. Yine İslâm sayesinde büyük felâketlerden kurtulmayı başarmıştır. Bu konuda, zor zamanların en etkili Diyanet İşleri Başkanlarından biri olan Ahmet Hamdi Akseki bir yazısında; *“İslâm'ın gözetmiş olduğu bir gaye var ki o da vahdettir (birlik). Yaratıcı kudret (güç), aralarında vahdeti muhafaza etmek şartıyla ıslah (iyileştirme) işleri için çalışan milletleri hiçbir zaman helâk (yok) etmemiş, müşrik (inkârcı) bile olsalar yine onları düşmanlarına karşı mağlup kılmamıştır.”* demektedir.

Biz, bu milletin ve bu vatanın çocukları, bu kültürün insanlarıyız. Hiçbir güç bize aslımızı inkâr ettiremez! Başarı ve başarısızlıklarımızla aynı yolun yolcusu, aynı kültürün temsilcisi ve taşıyıcısıyız. Sahip olduğumuz inanç, tarih ve kültür mirasına ihanet etmeyiz. Sorumluluklarımızı elimizden geldiğince yerine getirmeye çalışırız. Başkalarının yol göstericiliğine ihtiyacımız yoktur. Hayat zaten gerçekleri önümüze sermektedir. Gerçeği yakaladığımız zaman işlerimizi yoluna koymuşuz demektir.

Dil ve kültür: Namus ve varoluş savaşı

Dil bir milletin namusudur ve kültür de onun bekçisidir!

İnsan oluşun en önemli özelliği dildir. İnsanın kendini, varlığı, varlık içindeki yerini anlama ve anlatma aracı olan dil, ona verilmiş en büyük yeti ve güçtür. İnsan, hayatı bilgiyle kavrar ve bilgiye dille ulaşır. Dil olmadan eşyayı tanıyamaz.

İnsanın asıl gücü dildedir. Onunla iletişim kurar; öğrenir ve öğretir. Dili kullanma yeteneği, diğer bütün insanî yeteneklerin özünü ve niteliğini gösterir. İnsan, dil yetisi sayesinde kendi kimlik ve kişiliğini ortaya koyar.

Dil sadece bir iletişim aracı değil, aynı zamanda bir inşa alanıdır. Bir milletin kültür ve medeniyet hayatı önce dilde inşa edilir. Sonra yine dille başka alanlara taşınır. Millet hayatında geçmişle bugün ve bugünle yarın arasında yegâne köprü dildir. Bu yüzden dilini koruyamayan milletler geleceğini garanti altına alamaz. Diline ve kültürüne sahip çıkan milletler ise en kötü şartlarda bile ayakta kalmayı başarır.

M. Ö. 552-479 yılları arasında yaşamış olan ve insanı hayata bağlayan ilkelerin erdemden kaynaklanan sorumluluklar olduğu görüşünü savunan Çinli büyük filozof Konfüçyüs'e, "Ülkenin yönetimi sana bırakılsaydı ilk iş olarak ne yapardın?" diye sorarlar. O da "Hiç kuşkusuz dili gözden geçirmekle, dili düzeltmekle işe başladım" der. "Niçin?" derler. "Dil düzgün olmayınca söylenen söylenmek istenen değildir, söylenen söylenmek istenen olmayınca yapılması gereken yapılmadan kalır, yapılması gereken yapılmadan kalınca törelerle sanatlar geriler, törelerle sanatlar gerileyince de adalet yoldan çıkar, adalet yoldan çıkınca halk çaresizlik içinde kalır. Bu sebeple söylenmesi gereken başıboş bırakılamaz. Onun için dil her şeyden önemlidir." der. Dilin işlevini açıklamak için bundan daha güzel bir yaklaşım olamaz her hâlde!

İnsan ve hayat değişir, dil ve kültür de değişir. Bu değişim, doğal şartlar içinde olursa bir gelişmedir. Dilin, doğal olmayan şartlarda değişime zorlanması ise onun yozlaşmasına yol açar.

Türk dili tarihte bazı kırılma dönemleri yaşamıştır. Örneğin Farsça ve Arapçayla karşılaşması böyle bir olaydır. O dönemlerde kültür hayatımızın sağlamlığı sayesinde Farsça ve Arapçayla karşılaşmak Türkçe için bir kazanım ve zenginlik olmuştur. Tanzimatla birlikte başlayan batılılaşma serüveni ve buna bağlı olarak ortaya çıkan yeni bir kırılma dönemi ise Türkçenin aleyhine gelişmiştir. Çünkü batılılaşma projesi hayatın bütün alanlarını kapsamakta ve farklı bir dönüşüm öngörmektedir. Bu sebeple Türkçe, bu dönemde korumasız kalmıştır.

Dil bir milletin kültür hayatını, maddî ve manevî bütün iç dinamiklerini harekete geçiren en büyük güçtür. Bir toplum-

da dil etkileme gücünü yitirdiği zaman o toplum, başka dillerin ve kültürlerin yörüngesine girer. Milletlerin varlığı önce onların dillerine bağlıdır. Bu yüzden Yahya Kemal, “*Lisanımız, bizim milliyetimizdir.*” demiştir.

Türkçe, batılılaşma döneminin birinci aşamasında Fransızcanın etkisi altındaydı. Bu aşamayı kısmî zararlarla atlattı. İkinci ve hâlen devam eden aşamada İngilizcenin baskısı altına girmiştir. Bugün Türkçe, İngilizce karşısında âdeta bir varoluş mücadelesi vermektedir. Çünkü İngilizce ve İngiliz-Amerikan kültürü, her alanda toplum hayatımızı kuşatma altına almış durumdadır. Sadece toplumsal hayatımız değil, bireysel hayatımız bile İngiliz-Amerikan kültürünün egemenliği altındadır.

Eğer bir toplumun sosyal ve kültürel hayatı dil üzerinden gelişmiyorsa o toplumun dilinin hayatla bağları kopmuş, dolayısıyla kültürü de kendi özüne yabancılaşmış demektir. Böyle bir toplumda yaşayan milletler, dünya milletleri arasında kendine bağımsız bir yer bulamaz. Her zaman birilerinin yanında veya arkasında olmak durumunda kalırlar.

Cemil Meriç, *Kültürden İrfana* adlı eserinde başta kültür olmak üzere birçok temel soruna açıklık getirir. Önce kültürün kapsamlı bir tanımını yapar. Ona göre “*az veya çok kalıplaşan düşünüş, duyuş ve davranış tarzları*” olan kültür, başta “*yaşanılan bir eylem*”dir. Medeniyet ve kültür, İslâm düşünce ve geleneğinde bir bütünün iki ayrı cephesi kabul edilir. Bu sebeple o, kültür yerine irfan kavramını tercih etmektedir. Nedir irfan? “*İrfan, insanı insan yapan vasıfların bütünü*”dür. “*Yani hem ilim, hem iman, hem edep*”tir.

İslâm kültür ve medeniyeti bilgiyi “hikmet” olarak ele alır.

Hikmet, bütün özel bilgi alanlarını kuşatan, doğru, yararlı, kapsamlı, derin ve erdemli bilgi demektir. *Kur'an* dilinde çok değişik anlamlara gelmektedir. Örneğin şu ayette “çok hayır” anlamında kullanılmaktadır: “Allah hikmeti dilediğine verir. Kime hikmet verilirse ona pek çok hayır verilmiş demektir. Ancak akıl sahipleri düşünüp ibret alırlar.” (Bakara, 269) Bu yüzden Peygamberimiz “Hikmete sarıl, çünkü hayır hikmettedir.” demiştir. (Darimî, “Mukaddime”, 34) Ayrıca yine Peygamberimiz, “Hikmet müminin yitiğidir, onu nerede bulursa alır.” diyerek onun evrenselliğine işaret eder. (Tirmizî, “İlim”, 19) Hikmetli bilgide, Cemil Meriç’in irfan tarifinde olduğu gibi ilim, iman ve ahlâk içselleştirilir. Böyle bir sentez içermeyen bilgi kuru kalır ve hayatı dönüştürmeye yetmez. Eğer bir bilgi, hikmet niteliği taşımaz ve güç olarak görülürse o zaman insanlık için tehlikeli olabilir. Aydınların batı medeniyetine yönelttikleri eleştirilerin temelinde bu tür bir kaygı yer almaktadır.

Öyleyse kendi gerçeklerimize sahip çıkmamız gerekir. Ne var ki millet olarak bu konuda yeterince başarılı sayılmayız. İşte Cemil Meriç’in söyledikleri: “Batı kültürün vatanıdır. Doğu irfanın. Ne batıyı tanıyoruz, ne doğuyu. En az tanıdığımız ise kendimiziz... / Önce kendimizi tanımalıyız. Nasıl bir tarihin çocuklarıyız? Ne soran var ne bilen. Birleşmek ve düşünmek zorundayız! Bu zincirleri ne zaman kıracağız? Kendi kendimize vurduğumuz zincirleri...”

Ayrıca bu konularla ilgili Mehmet Kaplan’ın *Kültür ve Dil* adlı herkesin yararlanabileceği temel bir kitabı vardır. Mehmet Kaplan bu kitabında, dil ve kültürle ilgili belli başlı sorunlara açıklık getirmektedir.

Şimdi, dil ve kültür hayatımızın korunması bakımından eğitim çağındaki gençlerimize çok büyük görevler düşmektedir. Nedir bunlar? Ana hatlarıyla sıralayalım:

1. Yabancı hayranlığını hayatımızdan çıkarmak.
2. Kültürel değerlerimize ve geleneklerimize sahip çıkmak.
3. Millî ve manevî değerlerimizi korumak.
4. İçinden geldiğimiz toplumsal kesime karşı yabancılaşmamak ve aile değerlerimizi unutmamak.
5. Ailemizle iyi geçinmek; kendimizi onlara anlatmaya ve onları dinlemeye çalışmak.
6. Bayramlarda yakın akraba ve komşularımızı ziyaret etmek.
7. Arkadaş seçiminde titiz olmak.
8. İyi bir eğitim almaya çalışmak ve meslek hayatımızda başarılı olmak.
9. Kendi özgün hayatımızı yaşamak.
10. İyi derecede yabancı dil öğrenmeye çalışmak, ama kesinlikle Türkçe düşünmek.
11. Her konuda Türkçe isimleri kullanmayı tercih etmek.
12. Sağlam bir okuma alışkanlığı kazanmak ve edebiyatımızın şiir, hikâye ve roman türünde klâsik ve seçkin eserlerini mutlaka okumak.
13. Atasözü ve deyimlerimizi öğrenerek onları günlük konuşmalarımızda çokça kullanmak.
14. Geyik muhabbeti denilen konuşma biçimine iltifat etmemek; hele argo ve kesik telâffuz edilen kelimelerle asla konuşmamak. Kullandığımız kelimeyi bilinçle seçmek, doğru ve tam telâffuz etmek.
15. Halk müziğimizi dinlemek ve dinlenmesini sağlamak.

16. Türk folklorunu sevmek ve sevdirmek.

17. Ülkemizin tarihî ve coğrafi zenginlik ve güzelliklerini tanımak ve gezip görmek.

18. Fırsat buldukça aile büyüklerimizin mezarlarını ve tarihî şahsiyetlerin türbelerini ziyaret etmek.

Bütün bunları hayata geçirmek elbette kolay değildir. Ancak şartların elverdiği ölçüde işe bir yerden başlamak gerekir. Yapılabilecek olanı ertelemek sorumluluktan kaçmak olur. Temel sorunlarımızdan biri de budur.

Tarih bilinci: Geçmişten geleceğe bir hayat tasarımı

Tarih, başı ve sonu olmayan kesintisiz bir süreçtir. Yaşanmış olması yönüyle geçmiş, ileriye ışık tutması yönüyle de gelecektir. Ana karakteri süreklilik ve değişimdir. Tarihe sadece süreklilik açısından bakarsak yenilenme ve gelişmeyi göremeyiz. Aynı şekilde sadece değişim açısından bakarsak olayların özünü yakalayamayız. Bu sebeple tarihi, her iki açıdan birden okumak ve değerlendirmek gerekir. Evet, tarihte birbirine bağlı ve paralel gelişen olaylar vardır ama bunlar, kendi içinde sürekli değişmektedir.

Geçen yüzyılın dünya çapında büyük tarihçisi Arnold Toynbee, *Tarih Bilinci* adıyla dilimize çevrilen eserini (A Study of History) okuyucuya sunarken şöyle diyor: “*Son zamanlarda teknolojinin gösterdiği olağanüstü ilerleme dolayısıyla ‘mesafenin yok edilişi’ sonucunda çağımızın bir özelliği, değişim hızının eskiyle ölçülemeyecek derecede artmasıdır.*”

Şimdilerde tarih, her an bizi şaşırtacak kadar hızlı oluşuyor. Çağımızın ikinci özelliği de geçmişi bize iki kez biçim değiştirmiş olarak göstermesidir. Geçmişin görünümünü yalnızca bizim şimdiki deneylerimiz açısından değiştirmekle kalmıyor, arkeologların yeni bulguları ışığında da değişiyor.”

Öyleyse tarihi, değişen ve değişmeyen yönleriyle bir bütün olarak görmek ve böyle okumaya çalışmak en sağlıklı yoldur.

Türkler, tarih sahnesine çıkmakla tarihin akışına yön vermeye başlamıştır. Türkleri bu derece ön plâna çıkararak güc, onların devlet anlayışı ve dünya görüşlerinden kaynaklanmaktadır. Toprağı vatan, devleti baba bilen bu cesur ve çalışkan millet, gittiği her yeri imar ederek bilimi, kültürü ve sanatı geliştirmiştir. Sömürmemiş, sömürülmemiş ve adaletle

Erol Güngör
(1938-1983)

hükmetmiştir. İnançlarına içten bağlılığıyla, örf ve âdetlerindeki insanî yönüyle ve yaşama biçimindeki sadeliğiyle bütün insanlığa örnek olmuştur.

Bilim ve düşünce hayatımızın verimli ve uzun soluklu şahsiyetlerinden biri olan Erol Güngör, kültürümüzün üç ana kaynağı olduğunu söyler: *“Türklerin müşterek tarih ve dil sahibi bir kavim olarak çok eskiden beri edindikleri ve geliştirdikleri vasıflar, yani Anadolu’ya yerleşen Türklerin kavmî hususiyetleri, ikincisi İslâm*

medeniyeti, üçüncüsü de Anadolu’da ve Rumeli’de geçen uzun bir tarih boyunca edindikleri bilgi ve tecrübe. / Kısacası, Türkiye Türklerinin kültürü Asya’dan ve İslâm dünyasından gelen tesirlerle Anadolu ve Rumeli’de teşekkül etmiş bir kültürdür.”

Bu kültürün beslediği insan karakterinin belirgin özellikleri şunlardır: Din ve devlet düşüncesinin kutsallığı, hâkimiyet düşüncesi, ordu-millet karakteri, itaat ve disiplin, ağırbaşlılık ve ciddiyet, doğruluk ve namusluluk, çalışkanlık ve cesurluk, hoşgörülülük, insanları farklı görmemek, kadere rıza göstermek ve tevekkül...

Öyleyse Türk tarihini, herhangi bir milletin tarihi gibi okumak yanlış olur. Çünkü Türk tarihinin büyük olayları bütün dünyayı etkilemiştir. Orta Asya’dan batıya göç, İslâm dinine giriş, Malazgirt zaferi, İstanbul’un fethi, Viyana kuşatması; sonra Çanakkale zaferi ve Millî Mücadele... Bütün bunlar,

Türklerin imzasıyla dünyanın kaderini değiştiren olaylardır.

Cumhuriyet dönemi Türk düşüncesinin ilk kuşak düşünürlerinden biri ve aksiyon adamı olan Nurettin Topçu, milletlerin varoluşunu tartışırken tarihi her zaman ön plânda tutar. Onun felsefesine göre mazisiz bir millet olamaz: *“Millet, tarihinden ibarettir. Onu tarihinden sıyrınız, insan sürüsü kalır. İnsan, hem kendinin, hem milletinin, hatta bütün insanlığın tarihini taşımaktadır. Bu yüzden ilim ve hakikat*

Nurettin Topçu
(1909-1975)

gözyle bakılınca milliyetçiliğimiz bu asrın başından başlatılamaz. Milliyetçiliğimizin başlangıcı için bir tarih gerekiyorsa bu 1071 Malazgirt zaferidir. Selçukluların bu toprağa ektikleri milliyetçilik tohumları, Osmanlılarla olgun bir meyve olarak gelişir.”

Peyami Safa
(1899-1961)

Milliyetçiliği bir millî kültür ve medeniyet meselesi olarak ele alan Nurettin Topçu'ya göre, batı kültür ve medeniyeti bizim milliyetçiliğimize esas teşkil edemez. Bizim için ana kaynak İslâm'dır. Bu konuda; “*Bizim milletimizin hayatî kuvvet kaynağı İslâm dindir. İslâm az zamanda Türklüğün hayat damarlarını doldurarak bu milletin varlığının esaslı unsurlarını harekete geçirdi.*” demektedir.

Edebiyatımızın usta kalemlerinden ve büyük romancımız Peyami Safa da “*Milliyetçilik ne bir ideoloji ne de bir nazariyedir (kuram); toprağın çekme, ateşin yakma, cisimlerin mekân içinde bir yer tutma olayları kadar gerçek bir olayın ifadesidir. Milliyetçilik, her şeyin kendi kendisi oluşu gibi tabii ve zarurî, bir milletin millet oluşudur.*” demektedir.

Türk tarihini Hunlar, Göktürkler, Selçuklular ve Osmanlılar olmak üzere dört ana döneme ayıran, *Selçuklular Tarihi* ve *Türk-İslâm Medeniyeti* ve *Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi* adlı eserleriyle âdeta bütün tarihimizi yeniden yorumlayan ve Türkiye'nin yetiştirdiği en büyük tarihçilerden biri olan Osman Turan, “*Türk kudretinin, dört devrede yaptığı büyük cihan hâkimiyeti hamleleri, tabiatıyla millî tarihin pek çok zaferlerle dolmasına sebep olmuştur. Lâkin Malazgirt Meydan Muharebesi, bunlar arasında cidden müstesna bir mevkiî işgal eder.*” der. Ona göre, “*Tarihin büyük dönüm*

noktalarından birini teşkil eden Malazgirt zaferinin ilk mühim neticesi, şüphesiz İslâm ve Hristiyan dünyalarının kaderini değiştirmekle meydana çıkar.” Diğer önemli bir sonucu da “Anadolu’nun Türkleşmesini ve Türklere yeni bir vatan hâline gelmesini sağlamasıdır.”

Devlet Ana romanıyla ünlü büyük edebiyatçımız Kemal Tahir, dil ve tarih bilinci üzerine söyledikleriyle çok geniş kitleleri etkilemiş gerçek bir aydındır. Yazılarında, dil ve tarih konusunda bilgisiz ve tutarsız olan çağının aydınlarını eleştirmiştir. Aydınlar arasında Osmanlı düşmanlığının moda olduğu dönemlerde, Osmanlı Devletini açıkça savunmuş, düşünce dünyasını ve edebiyat anlayışını tarih tezi üzerine kurmuştur. O da Osmanlı Devletine ilişkin şunları söylemektedir:

“Osmanlı devlet ve yönetim düzeni, öylesine bir model oluşturmuştur ki, hem devletin sürekliliğini sağlamak için gerekli bütün önlemleri almış bulunuyor, hem de zulüm ve baskı rejimine gidecek kapıları, kendi bünyesinin gereği kapamış oluyor. Bu, dünya devletine açılan en gerçekçi penceredir.”

Kemal Tahir, Osmanlı devlet modelinin ana özelliklerini şu şekilde sıralar:

1. Osmanlı Devletinde padişahтан başka soylu rakip yoktur.
2. Osmanlılar, devletin sürekliliği uğruna kendi ailelerini bile feda etmekten çekinmemiştir.

Kemal Tahir
(1910-1973)

3. Osmanlı Devletinde büyük toprak ve servet sahibi olmanın, devlet imkânlarıyla zenginleşmenin kapıları kapalıdır.

4. Ticaret hayatı, Osmanlı ahlâk ve töresinde üçüncü sınıf bir iş olarak görülmektedir. Böylece devlete karşı ticarî bir güç oluşmamaktadır.

5. Devlet yönetimine katılmak halkın en büyük idealidir. Bunun için çocuklar, “Benim oğlum paşa olacak.” diye büyütülür.

6. Haksız kazanç sahipleri acımasızca cezalandırılır.

7. Osmanlı devlet modelinde adalet esastır. Adaletten ayrılmanın ve kişisel güç elde etmenin yolu kapalıdır. Çünkü yönetici kadro ve askerî sınıfın yükselmesi padişahın elindedir.

Çanakkale zaferi ve Milli Mücadele, Türk tarihinin yeni bir dönüm noktasıdır ve milletimizin en zor şartlarda neleri başarabileceğini gösteren çok önemli bir belgedir. Çanakkale’den Cumhuriyete giden yolda yaşanan bütün zorlu savaşları, kısa ve özgün bir biçimde Sabahattin Selek’in *Anadolu İhtilâli* adlı eserinde bulmak mümkündür.

Demek ki tarih sıradan bir hikâye değildir; değişen ve değiştiren bir olgudur. Bir milletin kaderinin ve varlık sebebinin sırlarıyla doludur. Bu yüzden tarihini bilen kendini bilir, kendini bilen dünyayı bilir, dünyayı bilen de hayatı ve yaşamayı bilir. Böylece tarih insana, geçmişten geleceğe bir hayat tasarımı sunar.

Millet olma bilinci ve millet önderlerini tanımak

Millet olmak veya bir millete mensup bulunmak bir duygu işi değil, bir irade işidir. Irade, millet olma ruhunun temelidir.

Mevlâna
(1207-1273)

Belli bir zamanda ve herhangi bir coğrafyada yaşamak millet olmak için yeterli değildir. Irk, dil, din, kültür, sosyal ve ekonomik hayat gibi ortak özellikler, üzerinde yaşanan coğrafyayı milletin ayrılmaz bir parçası hâline getirmelidir. O zaman bu coğrafya, herhangi bir toprak parçası olmaktan çıkar ve vatan olur. Vatan, millet fertlerinin ortak ruhunun yaşandığı yer demektir. Bu yerde kader birliği içinde yaşanan hayat ise tarihtir. Demek ki, millet olmak için ortak değerlerin

kader birliği içinde yaşanacağı bir vatan sahibi olmak gerekir. Millet olmak, birlikte yaşama iradesini göstermektir.

Millet olmanın gerekçesi, insan olmak ve hayatı anlamlı hâle getirmektir. Hayatın anlamı onun devamlılığındadır. İnsanın bir millete mensup ol-

ması, belli bir hayat tarzını devralması ve onu geleceğe taşımasıdır. Çünkü hayat kesintisiz bir süreçtir.

Hacı Bektaş Veli
(1209-1271)

Milleti oluşturan maddî ve manevî ruh, millet fertlerinin özgürlük ve sorumluluk duygusuyla gelişir. Özgürlüğün olmadığı yerde millet olamaz. Sorumluluk ise millet ruhunun korunması, geliştirilmesi ve gelecek nesillere taşınmasıdır. Millet önderleri, özgürlüğün ve sorumluluğun maddî ve

manevî temsilcisidir. Maddî temsilciler birer kahramandır. Millet, özgürlüğünü onlara borçludur. Manevî temsilciler bilim, düşünce ve sanatta milletin ruhunu şekillendiren, geleceğin yolunu gösteren birer manevî mimardır. Millet önderleri, kendilerini milletlerine adanmış şahsiyetlerdir. Onlar milleti, millet onları yaratır!

Milletler, kahramanlarıyla yaşar ve kahramanlarıyla geleceği yakalar. Milletimiz, maddî ve manevî önderleri sayesinde Orta Asya'dan Anadolu'ya gelmiş, Anadolu'yu kendine vatan edinmiş ve buradan bütün dünyaya açılan bir medeniyet inşa etmiştir. Alparslan'dan Fatih Sultan Mehmet'e, ondan Kanunî Sultan Süleyman'a ve Mustafa Kemal Atatürk'e uzanan önderler çizgisi milletimizi hep ileriye taşımıştır. Yine bu çerçevede bir taraftan Ahmet Yesevî, Mevlâna, Yunus Emre, Şeyh Edebali, Akşemsettin, Hacı Bektaş Velî, diğer taraftan da Ali Kuşçu, Mimar Sinan, Evliya Çelebi, Ahmet Cevdet Paşa, Namık Kemal, Mehmet Âkif gibi öncüler milletimizin yolunu aydınlatmıştır.

Günümüzün dünyasında egemen güçler, millî kültür ve millî kahramanlara karşı sinsi bir savaş yürütmektedir. Onlara göre milletler, kendi değerlerine ve kahramanlarına sahip çıktıkları sürece millî çıkarlarını daha çok koruyacaktır. Millî çıkarlarını koruyan milletleri sömürmek ise o kadar kolay değildir.

Kültür emperyalizmi denilen olay, milletleri içeriden çö-

Yunus Emre
(1240-1320)

kertme olayıdır. Bir milletin dilini, dinini, tarih bilincini ve vatan sevgisini yozlaştırmayı başardığımızda o milletin fertleri, para karşılığında bütün değerlerini satabilecek bir duruma gelir. İşte o zaman onlar, ülkelerinin tarih değerleri ve kültür mirası herhangi bir saldırıya veya yağmaya uğradığında sadece alacakları paraya bakar. Kendi geleceklerinin yağmalandığını, talan edildiğini anlamazlar. Bu yüzden tarih bilinci, bir milleti yağmacı anlayışlara karşı koruyan en büyük güçtür.

Kahramanlarıyla yaşayan milletler, başka milletlerin kahramanlarının ardından gitmez. Kahramanlarıyla yaşamak demek, onlarla övünmek ve onları körü körüne taklit etmek değildir. Kahramanlarla yaşamak; kahramanların misyonunu sürdürmek ve yaptıklarını anlamaya çalışmak, ülkülerini günümüz gerçeklerine uyarlamaktır. Diğer bir deyişle misyonlarını işlevsel hâle getirmektir. Çünkü her kahraman yeniden keşfedilmeyi bekleyen bir dünyadır!

Tarihin dünyasını tanımak, gerçek dünyayı tanımaktır. Kahramanlarıyla yaşamayan milletler, başkalarının dünyalarında yaşar. Başkalarının dünyası bizim dünyamız değildir. Günümüzün dünyasında başarılı milletler, tarihini ve kahramanlarını güncelleştiren milletlerdir. Bunu başaramayan ve geçmişine karşı yabancılaşan milletler ise silik ve pasiftir; gerçek dünyada hiçbir ağırlığa ve etkiye sahip değildir.

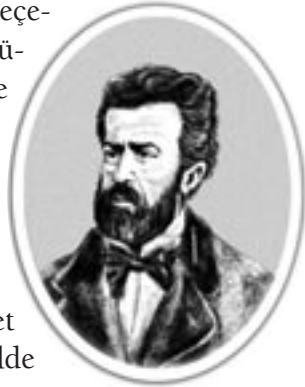
Mimar Sinan
(1490-1588)

Vatan sevgisi: Sürekli bir ilkbahar

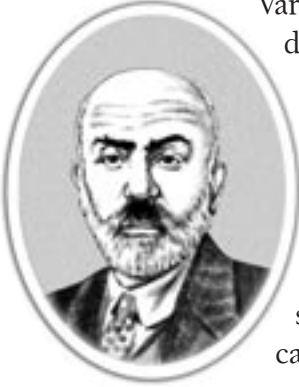
Vatan sevgisi imandandır, derler. Gerçekte vatan sevgisi bütün sevgileri besleyen, onlara hayat veren bir kaynaktır. Çünkü vatan, yaşamak arzusunun, özgürlüğün, geleceğe açılmanın, sonsuzu kucaklamanın hem gerekçesi hem de garantisidir. Vatani olmayan sevgiler karşılıksız kalır. Sevdiğimiz kişi veya kişileri gönül vatanında yaşatırız. İnanç, ülkü ve aşklarımızı gönlümüzde taşıırız. Millet için vatan gönül demektir. Bu yüzden vatan uğrunda verilen kavgalar temelde gönül kavgasıdır. Vatan inanç ve aşkla savunulur, çünkü inanç ve aşk gönlün eseridir.

İnsan için vücut neyse millet için vatan odur. Ruhumuzun arzularını gerçekleştiren vücudumuzdur. Vücudumuz olmazsa ruhumuz uçup gider. Vatani olmayan milletler hangi arzularını gerçekleştirebilir? Öyleyse vücudumuzu koruduğumuz kadar vatanımızı da korumalıyız. Vücudumuzun herhangi bir parçasından vazgeçemeyeceğimiz gibi vatanımızın bütünlüğünü sarsacak herhangi bir girişime de anlayışla bakamayız.

Milletlerin ruhu tarih, vücudu vatanıdır. İnsan, bedensel ve ruhsal ihtiyaçlarıyla, istekleriyle bir bütündür. Ruh bedenden ayrılınca hayat biter. İnsan için ruh ve vücut neyse millet için tarih ve vatan odur. Aynı şekilde gönlün huzuru, vücudun sağlığı neyse tarih bilinci ve vatan sevgisi de odur.

Namık Kemal
(1840-1888)

Mehmet Âkif Ersoy
(1873-1936)

Varlığının sınırlarını doldurmak ve sıradanlığı aşmak isteyen bir insan, buradaki huzuru bilince, sağlığı sevgiye dönüştürmeyi başarmalıdır.

Mehmet Âkif Ersoy, bu toprakların yetiştirdiği en büyük öncülerden biridir. Milletimize armağan ettiği “İstiklâl Marşı”yla gönüllerimizde sonsuza kadar yaşayacaktır. Millî Mücadele için kalemiyle, konuşmalarıyla milletimizi harekete geçirmiş, vatanın savunmasında öncü bir rol üstlenmiştir. Sadece şair değil, aynı zamanda büyük

bir düşünce adamı ve aydındır. Kişiliğiyle herkese örnek olmuş bir insandır. Ona göre vatan, sıradan bir toprak parçası değildir. Atalarımızın kanlarıyla sulanan topraklar bizim için kutsaldır. Vatan uğrunda her şeyimizi seve seve vermeye hazırız. Çünkü vatansız yaşamın bir anlamı yoktur. “İstiklâl Marşı”nın 6, 7 ve 8. kıt’alarında, bu duyguları ruhumuza kazımaktadır:

*Bastığın yerleri “toprak” diyerek geçme, tanı!
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.*

*Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fişkırarak toprağı sıksan, şüheda!
Canı, cananı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.*

*Ruhumun senden ilâhî şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne namahrem eli;
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî, yurdumun üstünde benim inlemeli.*

(*Şüheda*: Şehitler; *Canan*: Sevgili; *Huda*: Tanrı; *Cüda*: Uzak, ayrı; *Mabet*: İbadet yeri; *Namahrem*: Yabancı, düşman; *Şehadet*: Tanıklık; yüksek bir ülkü uğrunda ölme, şehit olma.)

Orhan Şaik Gökyay da bir şiirinde (Bu Vatan Kimin?), vatanın gerçek sahiplerinin kimler olduğunu şöyle anlatır:

*Bu vatan, toprağın kara bağrında
Sıra dağlar gibi duranlarındır.
Bir tarih boyunca onun uğrunda
Kendini tarihe verenlerindir.*

Mustafa Kemal Atatürk
(1881-1938)

Sakarya Savaşı sırasında Mustafa Kemal'in söylediği şu tarihî söz de bu gerçeğin başka bir şekilde ifadesidir: “*Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır. O satıh bütün vatandır. Vatanın her karış toprağı vatandaş kanıyla ıslanmadıkça terk olunamaz.*”

Türk Millî Mücadelesi, işte böyle bir inanç ve aşkın eserdir.

Vatan gibi bayrak da millet hayatı açısından kutsal bir değerdir. Çünkü bayrak, vatan ve milletin bağımsızlığının yegâne sembolüdür. “Bayrak” şiiriyle tanınan Arif Nihat Asya, bu şiirinin girişinde bayrağımıza şöyle seslenmektedir:

*Ey mavi göklerin beyaz ve kızıl süsü...
Kız kardeşimin gelinliği, şehidimin son örtüsü.
Işık ışık, dalga dalga bayrağım,
Senin destanını okudum, senin destanını yazacağım.*

Şimdi, giydiğimiz elbise ve kullandığımız eşyalarda başka milletlere ait bayrakların veya çeşitli sembollerin bulunması, başta kendimize, sonra vatanımıza ve tarihimize karşı bir saygısızlık, bir yabancılaşma belirtisi değil midir? Kendi sembollerimizi gururla taşıyacak bir bilince erişmek, kişiliğimizin sağlamlığı açısından somut bir göstergedir.

Unutmayalım ki kişi ve millet olarak neyseک oyuz. Kendimizi başkalarıyla kıyaslamak aşağılık kompleksine girmektir. Başkalarının üstünlükleri varsa bizim de üstünlüklerimiz vardır. Önemli olan onların bizi tanımlaması değil, bizim kendimizi tanımamızdır. Kendini başkalarıyla kıyasa sokan veya karşılaştıran, üstün olsa bile avantajını yitirmiş olur. Çünkü kişilik savaşı, bir anlamda öz güven savaşıdır.

Yeni bir başlangıç için son sözler

İnsanın doğumla başlayan, ama ölümle bitmeyen hayat serüvenine ilişkin çeşitli konular üzerinde yapmış olduğumuz söyleşiyi burada bitiriyoruz. Hayat devam ettiği sürece biten her söyleşi, yeni bir söyleşinin başlangıcı olacaktır. Biz, duygu ve düşüncelerimizi sizlerle paylaşmaya çalıştık. Siz de onları başkalarıyla paylaşacaksınız. Bu bir süreçtir ve böyle devam edip gidecektir.

Hayat serüveni, irade ve bilinçle şekillenen bir olgudur. Gelişigüzel ve rastlantısal değildir. Var olan her şeyin bir yeri, değeri/anlamı ve amacı vardır. İnsanlar arası iletişimin amacı ise insanî gerçekliğin paylaşılmasını sağlamaktır. İnsan, hayata dair düşünce ve tecrübelerini başkalarıyla paylaştıkça kendini yeniler. Kendini yenileyen, kendi yolunda daha huzur ve güvenle ilerler.

Hayata anlam kazandıran onun için verdiğimiz mücadeledir. Bu mücadelenin, varlığı ve kendimizi tanımak, aidiyet düşüncesini geliştirmek, eğitim hayatı, meslek sahibi olmak

gibi zorlu aşamaları vardır. Bu aşamaları başarıyla geçenler, hayat mücadelesinde daha donanımlı ve güçlü olur.

Söyleşimizi, bu satırların yazarının *Örtüye Bürünen Sözler* adlı kitabından bir şiirle (Sevda'lı Çocuklar) noktalayalım. Bu şiir, kendi içinde yalnızlaşan bir duyarlılığın varoluşunu anlatmaktadır:

*Biz ürkek bir aşkın üvey çocuklarıyız
Yalnızlığımız çınar olur kendi gövdemizde
Hasret ne yana dönsek damlar gözlerimizden
Yabanıl gülüşler umut verir bize
Vitrinlere bakar saçlarımızı düzeltir
El pençe divan dururuz anıların önünde
Şarkılar anlatamaz meramımızı artık
Gece bir kasvettir çöker ruhumuza*

*Biz sorulara terk edilmiş bedbin çocuklarız
Kara kara düşünür korkular arşınlarınız
Yenik düşer gövdemiz sıradan aşklara
Bulanık suda balık avlarız
Sabır nedir bilmeyiz köprülerden geçeriz
Yalnızlığımız çınar olur kendi gövdemizde*

Faydalı kitaplar

- A. Hamdi Akseki, *İslâm Dini*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1980.
- Ahmet Hamdi Tanpınar, *Huzur*, Dergâh Yayınları, 1986.
- Alexis Carrel, *İnsan Denen Meçhul*, çev. Refik Özdek, Yağmur Yayınevi, 1983.
- Ali Fuat Başgil, *Din ve Lâiklik*, Yağmur Yayınevi, 1979; *Gençlerle Başbaşa*, Yağmur Yayınevi, 1981.
- Ali İzzetbegoviç, *Doğu ve Batı Arasında İslâm*, çev. Salih Şaban, Nehir Yayınları, 1992.
- Ali Şeriatî, *Medeniyet ve Modernizm*, çev. Fatih Selim-Abdurrahman Arslan, Düşünce Yayınları, 1980.
- Cemil Meriç, *Kültürden İrfana*, İnsan Yayınları, 1986.
- Erol Güngör, *İslâm'ın Bugünkü Meseleleri*, Ötüken Neşriyat, 1989; *İslâm Tasavvufunun Meseleleri*, Ötüken Neşriyat, 1989.
- İbn Hazm, *Güvercin Gerdanlığı*, çev. Mahmut Kanık, İnsan Yayınları, 1985.
- *İlmihâl*, C. I-II, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2003.
- *İslâm'a Giriş / Gençliğin İslâm Bilgisi*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2006.
- İsmet Bozdağ, *Kemal Tahir'in Sohbetleri*, Bilgi Yayınevi, 1980.
- *Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2003.
- Martin Lings, *Hız Muhammed'in Hayatı*, çev. Nazife Şişman, İnsan Yayınları, 1984.
- Mehmet Âkif Ersoy, *Safahat*, hzl. M. Ertuğrul Düzdağ, İz Yayıncılık, 1991.
- Mehmet Kaplan, *Kültür ve Dil*, Dergâh Yayınları, 1989.

- Memet Fuat, *Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi*, Adam Yayınları, 1985.
- Muhammed Hamidullah, *İslâm'a Giriş*, çev. Cemal Aydın, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1999.
- Mustafa Kemal Atatürk, *Nutuk*, C. 1-3, Millî Eğitim Basımevi, 1982.
- Mümtaz Turhan, *Kültür Değişmeleri*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 1987.
- Necip Fazıl Kısakürek, *Çile*, Büyük Doğu Yayınları, 1991.
- Nurettin Topçu, *Var Olmak*, Dergâh Yayınları, 1997; *Kültür ve Medeniyet*, Dergâh Yayınları, 1998.
- Osman Turan, *Selçuklular Tarihi ve Türk-İslâm Medeniyeti*, Dergâh Yayınları, 1980.
- *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi*, C. 1-2, editör Ekmeleddin İhsanoğlu, IRCICA, 1994, 1998.
- Peyami Safa, *Sanat-Edebiyat-Tenkrit*, Ötüken Neşriyat, 1978.
- *Riyazü's-Salihin ve Tercemesi*, C. 1-3, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1990.
- Sabahattin Selek, *Anadolu İhtilâli*, C. 1-2, 1965.
- Said Halim Paşa, *Buhranlarımız ve Son Eserleri*, hzl. M. Ertuğrul Düzdağ, İz Yayıncılık, 1991.
- Sezai Karakoç, *İnsanlığın Dirilişi*, Diriliş Yayınları, 1978; *Ruhun Dirilişi*, Diriliş Yayınları, 1979.
- *Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi*, C. 1-3, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, 1993.
- Süleyman Hayri Bolay, *Felsefî Doktrinler ve Terimler Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, 1996.
- Şinasi Gündüz, *Misyonerlik*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2005.